

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ'. - φύλ. 9 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 28 ΤΟΥ ΦΕΒΡΑΡΙΟΥ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 554

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- G. BRANDES. Γιά τόν Ίψεν και τή ζωή του (συνέχεια).
ΓΟΥΣΤΑΒΟΣ ΓΚΕ-ΓΓΕΡΣΤΑΜ. Τό βιβλίον του μικρού αδερφοῦ (συνέχεια).
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ. Μονόλογος.
Α. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Βενιζέλος.
Α. ΤΡΑΝΟΣ. Όλοι στό πλευρό του συνετοῦ Βασιλιῦ.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

Στό σπίτι του δέν πήγα ποτέ. Τόχα τάξει στόν έναντό μου : όσο είναι στην Έξουσία, δέ θά πάω σπίτι του ἄμα πέσει. ἴσως. Καί κρατῶ τό λόγο μου.

Κ' ἐρχομαι σήμερα ἀπό τούτη δώ τή στήλη, ἀπό τήν ἀπόμνηση τούτη γωνιά τῆς Λεύκρης Σκέψης, νάν του σφίξω μέ σέβας καί μέ θαυμασμό τό χέρι καί, ψιθυρίζοντας τό στίχο του παλίου ρωμαντικοῦ ποιητῆ :

«Ποῦς τήν ἀποτυχία σου
μπορεῖ νά ἐπιτύχει ;»

νάν του πῶ : Εἶσαι μεγάλος ἀκόμα καί στην πώση σου, εἶσαι τυχερός ἀκόμα καί στην ἀποτυχία σου !

Γιατί ἂν ὁ Βενιζέλος — πατριώτης ἔφυγε συντριμμένος, μέ λίκρα γιομάτη τήν ψυχή, πού τά σκεδιά του ἀπορηγίτηκαν ὡς βλαβερά κ' ἐπικίντανα γιά τό Ἔθνος, ὁ Βενιζέλος — ἄθροπος ὅμως δέν ἔχει κανένα δικαίωμα νά καταριεῖται τήν τύχη του, πού στιγμή δέν τόν ἄφισε καί στιγμή, φαίνεται, δέ θά τόν ἀφίσει, ἀφοῦ καί στην πῶ κρίσιμη στιγμή τῆς πολιτικῆς του ζωῆς συνεργάζεται ἀδερφικά μαζί του καί του δίνει τή νίκη προκαταβολικά.

Γιατί, πέτε μου, ὅ,τι κακό βρεῖ τό Ἔθνος αὔριο, ἀπό τήν οὐδετερότητά του, ἢ ἀπό

τούτη ἢ ἐκείνη του τήν πολιτική, δέ θά λιγαριαστεῖ στό ἐνεργητικό του ;

Στή συνείδηση τοῦ λαοῦ ἀπό τό περασμένο Σαβατόβραδο, ἀπό τή στιγμή πού δήλωσε μέσα στη Βουλῆ πῶς παρατήρησε, ὁ Βενιζέλος πολέμησε καί νίκησε. Καί πήρε ἀκόμα καί τήν Πόλη. Καί κόπασε λόγου σου αὔριο, σάν τελιώσει ὁ ἀλέθριος αὐτός πόλεμος, νά πείσεις τό Ρωμιοῦ πῶς ἡ Πόλη δέ θά τινε δική μας ἂν τό Βενιζέλο τόν ἀκούγαμε καί τονέ συντρέχαμε καί του δίναμε ὅ,τι μᾶς ζήτησε γιά νά τραβήξει μπροστά, πρὸς τό Μέγα τ' Ὀνειρο τῆς Φυλῆς.

Κείνος πού γράφει τοῦτες τίς γραμμές, εἶτανε καί εἶναι, ἀπό ἰδιοσυγκρασία του καί ἀπό τίς ἀνθρωπινικές του ιδέες, ἐνάντιος στόν πόλεμο πού μελετοῦσε νά κάνει ὁ Βενιζέλος, καθῶς καί σέ κάθε ἄλλο πόλεμο. Καί ὅμως. Τό ξανάσασμά του πῶς ξεφύγαμε τόν πόλεμο βάσταξε μόνο μιᾶ στιγμή. Κι ἀμέσως του πλάκωσε σά βραχνάς τὰ ζτήθια τό ρῶτημα :

— Καί τώρα ;

Λίγως Βενιζέλο, σέ τοῦτες τίς περισσότερες ἀπό κρίσιμες στιγμές, πού τραβάμε καί πού θά τραβήξουμε ; Καί μέ ποιόνε, γιά τό Θεό ; Μὲ ποιόνε ; Τοῦς ἄλλους πολιτικούς μας τοῦς ξέρουμε. Μᾶς διοικήσανε καί μιᾶ καί δύο καί περισσότερες φορές, καί τοῦς εἶδαμε. Δέν τοῦς ἀρνιέται κανείς τόν πατριωτισμό. Οὔτε τήν καλή τή θέληση. Μά ὁ πατριωτισμός καί ἡ καλή ἢ θέληση δέ σώνουνε. Χρειάζεται καί κάτι ἄλλο.

Καί τό κάτι αὐτό, εἴτε πλατιά ἀντίληψη τό πείτε, εἴτε χέρι σιβαρό, εἴτε διπλωματική φινέτσα, εἴτε ἀποφασιστικότητα, εἴτε μόρφωση ἐγκυκλοπαιδική, εἴτε ὅπως ἀλλιῶτικα θέλετε, τόχε ὁ Βενιζέλος.

Καί μόνο αὐτός ἴσαμε σήμερα. Οὔτε ὁ μεγάλος ὁ Τρικούτης ἀκόμα. Ἔτσι τουλάχιστο ἡ ἱστορία λέει. Γιατί ἂν ὁ Τρικούτης, κοντά σ' ἄλλα, τὰ μεγάλα πολιτικά του χαρίσματα, εἶχε καί τήν πυγμή τοῦ Βενιζέλου καθῶς καί τή φινέτσα του, δέ θάφινε τόσες καί τόσες φορές τή σιγαμερή δημοκροπία νά ὀργιάσει καί νάν του κόψει τό δρόμο του τό φατεινό.

Θά τήν κατασύντριβε, ὅπως τήν κατασύντριψε ἄπειρες φορές ὁ Βενιζέλος.

πού είναι ακριβώς τὸ ν' ἀναβάλλει πάντα τὴ λύση τοῦ αἰνίγματος γιὰ νὰ τὴν δίνει ἀργότερα.

XI.

Ἀπὸ παντοῦ μπορούμε νὰ βροῦμε πληροφορίες γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ἴψεν, μὰ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο σὰν πρόκειται γιὰ τὸν Ἴψεν τὸν ἄνθρωπο, ἔτσι καθὼς εἶτανε στὴν καθημερινὴ τὴ ζωὴ του. Στὰ νιάτα του εἶταν προσεχτικὸς, ζωηρὸς, ἔτοιμος πάντα, ἐγκάρδιος μὰ κι' ἀπότομος μαζὺ δὲν εἶταν ποτέ του «καλὸ παιδί», πού λένε, κι' ἔταν ἀκόμα εἶταν ἐγκάρδιος. Μὲ φίλο του εἶτανε φαιδρὸς, θεληματικὰ ἀκροατὴς, κοινωνικὸς, ἀνοιχτὸς. Στὴ μεγάλη κοινωνία, ἐπειδὴ πραγματικὰ δὲν ἀγαποῦσε ἄλλη ζωὴ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ἐρημίτη, φαινόταν σκυθρωπὸς, στενάχωρος μὲ τὸ παραμικρὸ καὶ πάντα ἀσκημα στὸ κέφι του. Ποτέ του δὲν ἔβγαζε τὴν πολὺ λίγο φιλόφρονη ὑποδοχὴ πούκανε ἡ Νορβηγία στὰ πρῶτα του τὰ ἔργα, καθὼς ἀκόμα καὶ τὸ χρέος τῆς εὐγνωμοσύνης του πρὸς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἐνα μικρὸ πρᾶμα ἀρκοῦσε γιὰ νὰ τὸν κάνει δίχως κέφι ἢ κ' ἐπιφυλαχτικόν. Σὰν εἶχε τὴν ιδέα πὼς κάποιος ἤθελε νὰ τὸν πλησιάσει, τότες ἡ ἀνθρωποφοβία του ξυπνοῦσε ἀμέσως.

Στὰ 1891 πέρασα λίγον καιρὸ μὲ κάποιους νορβηγοὺς ζωγράφους στὰ Skadviken, κοντὰ στὴ Χριστιανία. Ἡ διαμονὴ μας ἐκεῖ εἶταν εὐκάριστη. Μία φορὰ λέω :

— Αὐτὸς ὁ φτωχὸς ὁ Ἴψεν μένει κλεισμένος δλον τὸν καιρὸ του στὸ ξενοδοχεῖο του μέσα στὴν πόλη; Ἄν τὸν παρακαλοῦσε κανένας;

— Καὶ ποῖς θὰ τολμοῦσε νὰ τὸν παρακαλέσει;

— Ἐγὼ θὰ δοκιμάσω. Τὸν βλέπω κάθε μέρα κι' αὐριο ἴσα ἴσα θὰ φάμε μαζὺ.

ΕΓΩ.—Εἶμαστε μερικοὶ ζωγράφοι καὶ συγγραφεῖς πού θὰ ἐπιθυμοῦσαν πολὺ νὰ σᾶς βλέπανε σὰν ξενιζόμενο ἀνάμεσόν τους καμμιά μέρα ἀπὸ τοῦτες.

ΚΕΙΝΟΣ.—Πόσοι καὶ ποιοί;

Τοῦ ἀνάφερα τὰ ὀνόματα.

— Εἶμαστε ἑννιά.

— Νὰ φάω μὲ τέσους ἀνθρώπους μαζὺ; Μ' αὐτὸ εἶναι ἐναντίο πρὸς τίς συνήθειες μου; αὐτὸ δὲ μεδύλαχε ποτέ.

Τότε καὶ γὼ τοῦ θύμησα πὼς δὲν εἶχε περάσει καιρὸς, στὴ Βουδαπέστη σὰν εἶτανε, πού ἄφησε νὰ τὸν πανηγυρίσουνε καὶ μὲ μορφὴ πολὺ πιὸ ἐξαιρετικὰ ἐπίσημη κι' ἀπὸ περσότερα μάλιστα σκετικὰ πρόσωπα. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο κατόρθωσα νὰ νικήσω τὴ δυσπιστία του καὶ νὰ τοῦ πάρω τὴν ἄδεια νὰ διοργανώσω ἕνα μικρὸ συμπόσιο. Γιὰ νὰ εὐχαριστηθεῖ ἀκόμα περσότερο, ἀποφάσισα μὲ νὰ κάνουμε τὸ τραπέζι μὲς' στὸ ξενοδοχεῖο τὸ ἴδιο πού ἔμενε ὁ Ἴψεν, ἀφήνοντάς τονε μονάχα νὰ ὀρίση τὴν ὥρα. Ἡ φασαρία λοιπὸν δὲν εἶτανε τόσο πὼς εἶχα νὰ διοργανώσω ἕνα τραπέζι πρὸς τιμὴν τοῦ Ἴψεν, ὅστερ' ἀπὸ τόσον καιρὸ πούλειπε ἀπὸ

τὴ Νορβηγία. Τὸ περσιότερο εἶταν ἡ ἐπίθεση πού δέχτηκα ἀπὸ ἕνα σωρὸ αἰτήσεις γιὰ τὴν πρόσκληση. Συχνὰ κι' ἀπὸ μέρος οἰκογενειῶν ἀκόμα πού μ' εἶχαν εὐγενέστατα δεχτεῖ στὸ σπίτι τους. Γιὰ νὰ μπορέσω δμως νὰ βασιστῶ, πῆγα στὸν Ἴψεν κι' ἀρχισα λέγοντάς του πὼς μιά κυρία εἶχε ζητήσῃ νὰ τερευρεθεῖ στὸ συμπόσιο.

— Ποτές στὴ ζωὴ μου! Εἶταν ἡ ἀπάντησή του

— Μὰ εἶναι μιά νέα γυναίκα φαιδρὴ καὶ ὁμορφη.

— Δὲν ἀγαπῶ τίς φαιδρὲς καὶ τίς ὁμορφες γυναῖκες.

— Φαίνεται δμως πὼς εἶχατε ἐρωτευτεῖ μιά φορὰ κι' ἔταν καιρὸ τὴ θειά της. Καὶ τὴν ὀνόμασα.

Ἄμέσως τότε ὁ Ἴψεν ἀναφώνησε μ' ἐνδιαφέρο:

— Μὰ τὸτο εἶναι ἄλλο πρᾶμα' ἀφοῦ εἶναι ἔτσι ἄς ἔρθε!

Νά, λοιπὸν ἡ παρουσία δέκα προσώπων πούχανε τὴν ἄδεια. Μοναχὰ πού εἶμαστε εἴκοσι δυὸ! Φοβόμενον κανέναν κατακλυσμό.

Τὴν ὀρισμένη μέρα χτύπησα τὴν πόρτα τοῦ Ἴψεν. Μ' ἐκπληξῆ καὶ μὲ δυσἀρέσκεια μου φώναξε:

— Φορεῖτε φράκο;

— Ναί! καὶ σεις δμως μὲ τὸ πουκάμισο;

— Πάντα μὲ τὸ πουκάμισο εἶμαι σὰ ντύνομαι; κ' ἔπειτα δὲν ἔχω φράκο στὸ μπαούλο μου.

— Τί ἀτυχία! Καὶ μεῖς εἶμαστε χαρούμενοι σὰν τὰ παιδιὰ ἔχοντας τὴν ιδέα πὼς θὰ δοῦμε ἕναν Ἴψεν ντυμένο μὲ φράκο. Τί νὰ γίνῃ; Πρέπει νὰ ὑποταχτοῦμε βλέποντας ἕναν Ἴψεν μὲ βεστὸν!

— Ἡ κυρία Β... εἶναι μαζὺ;

— Ναί! καὶ μερικοὶ φίλοι ἀκόμα.

— Καὶ εἶμαστε πόσοι;

— Εἴκοσι δυὸ.

— Μ' αὐτὸ εἶναι προδοσία! Μοῦχατε πει ἑννιά. Δὲν ἔρχομαι.

Χρειαστήκα πολὺ μεγάλη πειθὴ γιὰ νὰ τὸν κάνω νὰ κατέβῃ στὴν τραπέζαρία.

(Ἀκολουθεῖ)

— Στὸ προηγούμενο φύλλο στὴ μελέτη τοῦ Brandes «Γιὰ τὸν Ἴψεν καὶ τὴ ζωὴ του» δὲν μπῆκε στὴν ἀρχὴ ἀρχὴ ὁ ἀριθμὸς τοῦ κεφαλαίου πού εἶτανε X. Δὲ διορθώθηκαν ἀκόμα καὶ οἱ ἀκόλουθες τυπογραφικὲς ἀβ. ἐπιφές: Στὴν 31 ἀράδα ἀντὶ τῆς *ιστορίας*, τῆς *ἐξορίας* πού πρέπει, καὶ στὴν 36 ἀντὶ τῆς *βαλαρίας*, τῆς *βαλκυρίας*.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

— κ. Νίκαρο. Ὅχι προσωπικά. Κριτικὲς ἀπόψεις, μάλιστα. — κ. Σ. Ζ. Πόρο. Νὰ μᾶς τὴ στείλεις, κ' ἔτσι πρέπει. Ὅσοι δηλώσανε, ἔχουνε χρέος νὰ μᾶς στείλουν τὴ συντρομὴ τους, δίχως ἄλλη εἰδοποίηση.

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

9.--

Ἄνοιγε τὴν πόρτα σὰ νὰ ἤθελε νὰ δείξῃ πὼς ἐνοουδοσε πὼς ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ ἡσυχία. Ἄν τὸν κοίταζα, ἔθαζε τὸ δάχτυλο στὸ στόμα κ' ἔλεγε «Σσι!» μὲ μιὰν ἔκφραση στὸ πρόσωπο, ποὺ ἔδειχνε πὼς γνώριζε τὴ δύναμή της καὶ ταυτόχρονα τόσο ἀθῶα, ὥστε ἀφίνα τὴν πέννα χωρὶς νὰ θέλω. Ἄν ἔμωσ δὲν τὸν κοίταζα, τότε ἐρχότανε σιγὰ σιγὰ στὸ τραπέζι κ' ἔστεκε κοντὰ μου. Μποροῦσε νὰ στέκῃ πολλή ὥρα ὑπομονετικά ἐκεῖ κι ἔταν εἶχα τὴ δύναμη νὰ κάνω πὼς δὲν τὸν ἐνοίωσα, ἔφευγε πάλι τόσο σιγὰ ἔπως ἦρθε. Αὐτὸ ἔμωσ δὲ γινότανε συχνὰ κι ἂν ἐστρεῖα λιγάκι μόνο τὸ κεφάλι, ἔβλεπα ἀμέσως τὰ γαλανὰ μάτια του νὰ ζητοῦν ἀνυπόμονα τὰ δικά μου. Καὶ τότε εἶμουνα χαμένος.

— Τί θέλεις, Σβέν; ἔλεγα.

Καὶ νόμιζα πὼς ἔπρεπε νὰ φανῶ αὐστηρὸς, ἤξερα ἔμωσ πὼς δὲν τὸ μποροῦσα.

Τότε μοῦ ἔδειχνε ἕνα ἄνθος ἢ ἕνα πετραδάκι ἢ κατιτὶς ἄλλο σπάνιο πράμα. Καὶ παράδινα τὰ ἔπλα. Παιρατοῦσα τὸ γράψιμο κι ἀφίνα τὸ Σβέν νὰ μ' ἐνοχλήσῃ ὅσο ἤθελε. Καὶ χαίρουμαι τώρα γι' αὐτό.

11

Ἐδῶ ἔξω τραγουδοῦσε ὁ μικρὸς Σβέν, ὅπως ἔκανε κι ἄλλον τὸ χειμῶνα, καὶ βέβαια ἢ ἔλσα γιὰ χάρη δική του καθαυτὸ ἐπίμενε καὶ πήραμε τὸ πιάνο μαζί μας στὴν ἐξοχή.

Γιατὶ ἔταν ἡ μαμὰ ἀνακάλυψε πὼς ὁ Σβέν μποροῦσε νὰ τραγουδᾷ, εἶτανε φυσικὸ πὼς ἄρχισε νὰ τοῦ καλλιερῆ τὸ χάρισμα καὶ πὼς καμάρωνε γιὰ τὴ φωνή του, ἔπως καὶ γιὰ ὅλα ὅσα ἔλεγε κ' ἔκνε. Τοῦ πήρε μικρὰ βιβλία μὲ τραγούδια καὶ τοῦ ἔμαθε τὰ λόγια ἀπόξω.

Γιατὶ ὁ Σβέν μὲλις εἶταν ἀκόμα πεντέμισθ χρόνων καὶ δὲν ἤξερε νὰ διαβάξῃ. Ἡ μαμὰ εἶχε ὀρκιστεῖ νὰ μὴν τὸν ἀφήσῃ τόσο νωρὶς νὰ βασανιστῇ μ' ἕνα πράμα τόσο φοβερό. Νὰ τραγουδᾷ ἔμωσ μποροῦσε κ' ἤξερε πολλὰ τραγούδια. Πολλὸ σπάνια τοῦ ἔφευγε ψεύτικος τόνος κι ἔταν τοῦ ἔφευγε κανένας, θύμωνε καὶ ξανάρχιζε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δὲν ντρέποτανε κιόλας νὰ τραγουδᾷ κι ἔταν εἶτανε ξένοι μπροστά. Μποροῦσανε νὰρθοῦνε νὰ τὸν ἀκούσουν ὅσοι θέλανε. Ὁ Σβέν τραγουδοῦσε καὶ γελοῦσε καὶ λάμπανε τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του. Γιατὶ νὰ ντρέπεται νὰ τραγουδᾷ, ἀφοῦ διασκέδαζε ὁ ἴδιος τόσο μ' αὐτὸ κι ἀφοῦ κιόλας τραγουδοῦσε τόσο ὠραῖα; Αὐτὸ τὸ εἶχε πεῖ ἡ μαμὰ κι ἔταν ἐκείνη εὗρισκε πὼς

τραγουδᾷ ὠραῖα, ἔπρεπε νὰ τὸ βρίσκουν ὅλοι ὠραῖο.

Ἄπο ὅλα τὰ τραγούδια, ποὺ ἔλεγε ὁ Σβέν, ὠραῖότερα τραγουδοῦσε τὸ ἔξῃς:

Μπὲ μπέ, ἀσπρο ἄρνι, ἔχεις καὶ μαλλί;
Ναί, ναί, μικρὸ παιδί, γεμάτο πόσανκι!
Γιὰ τὸν μπαμπὰ σακκάκι, γιὰ τὴ μαμὰ τρικὸ
καὶ δυὸ ζευγάρια κάλτσες γιὰ τὸ μικρὸ ἀδερφό.

Τὸ τέλος τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ εἶταν ἡ μεγάλητερη ἐπιτυχία τοῦ Σβέν. Γιατὶ ἔταν ἔφτανε στὴν τελευταῖα στίχο, τὸ πήγαινε πιά στὰ τέσσερα, τόσο γλήγορα, τόσο γλήγορα, σὰ νὰ ἤθελε νὰ φάῃ τὴν τελευταία λέξη καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ πιάνο δὲν μποροῦσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ τοῦτο γιὰ τὸ δυὸ ζευγάρια κάλτσες τὸ νόμιζε δικά του καὶ τὸ στίχο ὀλάκερο τὸν ἔπαιρνε σὴν ὑπακινγμό. Γιατὶ νὰ μὴν εἶτανε κι ὅλο τὸ τραγούδι γραμμένο ἐπίτηδες γι' αὐτόν, ἀφοῦ μποροῦσε καὶ τὸ τραγουδοῦσε καὶ χαίροτανε τόσο πολὺ;

Τὸ τραγούδι αὐτὸ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ τραγουδῇ ἄλλος ἀπὸ τὸ Σβέν καὶ δὲν μποροῦσε ἀλήθεια νὰ τὸ τραγουδῇ κανεὶς ἄλλος ἔπως αὐτός, αὐτός ποὺ στάθηκε ὁ μικρὸς ἀδερφός στὴ ζωὴ, ὁ μικρὸς ἀδερφός στὸ θάνατο καὶ ποὺ ἔμεινε καὶ θὰ μείνη πάντα μ' αὐτὸ τὸνομα.

Τὰ παράθυρα τῆς τραπεζαρίας εἶναι ἀνοιχτά, ἢ μουροῦδιὰ ἀπὸ τίς πασκαλιές χωμὰ μέσα μὲ τὴ βραδινὴ αὐρα, ὁ ἥλιος γέρνει νὰ βασιλέψῃ καὶ στὸν τοῖχο ἀπάνω ἀπὸ τὸ πιάνο τρέμουν εἰ ἀχτίδες του.

Στὸ πιάνο εἶναι καθισμένη ἡ μητέρα ντυμένη λευκὸ καλοκαρινὸ φόρεμα, γύρω στέκουν εἰ ἄλλοι καὶ στὴ μέση τραγουδᾷ ὁ μικρὸς Σβέν.

Γιὰ τὸν μπαμπὰ σακκάκι, γιὰ τὴ μαμὰ τρι ὁ
καὶ δυὸ ζευγάρια κάλτσες γιὰ τὸ μικρὸ ἀδερφό.

Εἶναι τὸ βράδι τοῦ Ἀγγικανίου κι ὁ Σβέν εἶναι εὐτυχισμένος. Γιατὶ ἡ μαμὰ τοῦ εἶχε τάξει πὼς αὐτὸ τὸ βράδι μπορεῖ νὰ πάῃ νὰ κοιμηθῇ ἔποτε θέλη αὐτός. Αὐτὸ ἐννοεῖται δὲν τὸ θέλει καὶ περπατεῖ κρατημένος ἀπὸ τὸ χέρι τῆς μαμὰς μαζί μὲ τὰ ἄλλα ἀδέρφια καὶ τοὺς μεγάλους ἔξω στὸν κήπο, ὅσο ποὺ τὰ μάτια του κλείνουνε μόνον τους καὶ τότε τὸν φέρνουν κοιμισμένον στὸ κρεβάτι του, χωρὶς νὰ ἐννοῇ τίποτε ἀπὸ τὴ δυστυχία του πὼς δὲν μπορεῖ νὰ γυρνήσῃ περσότερο.

Καὶ κοιμάται κεῖ κρατῶντὰς στὴν ἀγκαλιὰ τὸ φίλο

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

9.—

Ἄνοιγε τὴν πόρτα σὰ νὰ ἤθελε νὰ δείξῃ πὺς ἐννοοῦσε πὺς ἔπρεπε νὰ βασιλεύῃ ἡσυχία. Ἄν τὸν κοίταζα, ἔθαζε τὸ δάχτυλο στὸ στόμα κ' ἔλεγε «Στ!» μὲ μιὰν ἔκφραση στὸ πρόσωπο, πού ἔδειχνε πὺς γνώριζε τὴ δύναμή της καὶ ταυτόχρονα τόσο ἀθῶα, ὥστε ἄφωνα τὴν πέννα χωρὶς νὰ θέλω. Ἄν ἔμωσ δὲν τὸν κοίταζα, τότε ἐρχότανε σιγὰ σιγὰ στὸ τραπέζι κ' ἔστεκε κοντὰ μου. Μποροῦσε νὰ στέκῃ πολλή ὥρα ὑπομονετικὰ ἐκεῖ· κι ἔταν εἶχα τὴ δύναμη νὰ κάνω πὺς δὲν τὸν ἐνοίωσα, ἔφευγε πάλι τόσο σιγὰ ἔπως ἤρθε. Αὐτὸ ἔμωσ δὲ γινότανε συχνὰ κι ἂν ἔστριβα λιγάκι μόνο τὸ κεφάλι, ἔβλεπα ἀμέσως τὰ γαλανὰ μάτια του νὰ ζητοῦν ἀνυπόμονα τὰ δικὰ μου. Καὶ τότε εἶμουνα χαμένος.

— Τί θέλεις, Σβέν; ἔλεγα.

Καὶ νόμιζα πὺς ἔπρεπε νὰ φανῶ αὐστηρὸς, ἤξερα ἔμωσ πὺς δὲν τὸ μποροῦσα.

Τότε μου ἔδειχνε ἕνα ἄνθος ἢ ἕνα πετραδάκι ἢ κατιτὶς ἄλλο σπάνιο πρᾶμα. Καὶ παράδινα τὰ ἔπλα. Παιρατεῦσα τὸ γράψιμο κι ἄφωνα τὸ Σβέν νὰ μ' ἐνοχλήσῃ ἔσο ἤθελε. Καὶ χαίρουμαι τώρα γι' αὐτὸ.

11

Ἐδῶ ἔξω τραγουδοῦσε ὁ μικρὸς Σβέν, ἔπως ἔκανε κι ἔλον τὸ χειμῶνα, καὶ βέβαια ἢ ἔλσα γιὰ χάρη δική του καθαυτὸ ἐπίμενε καὶ πήραμε τὸ πιάνο μαζί μας στὴν ἐξοχή.

Γιατὶ ἔταν ἡ μαμὰ ἀνακάλυψε πὺς ὁ Σβέν μποροῦσε νὰ τραγουδᾷ, εἶτανε φυσικὸ πὺς ἄρχισε νὰ τοῦ καλλιεργήτῃ τὸ χάρισμα καὶ πὺς καμάρωνε γιὰ τὴ φωνή του, ἔπως καὶ γιὰ ἔλα ἔσα ἔλεγε κ' ἔκανε. Τοῦ πήρε μικρὰ βιβλία μὲ τραγούδια καὶ τοῦ ἔμαθε τὰ λόγια ἀπόξω.

Γιατὶ ὁ Σβέν μόλις εἶταν ἀκόμα πεντέμισθ χρόνων καὶ δὲν ἤξερε νὰ διαβάζῃ. Ἡ μαμὰ εἶχε ὀρκιστεῖ νὰ μὴν τὸν ἀφήσῃ τόσο νωρὶς νὰ βασιανιστῇ μ' ἕνα πρᾶμα τόσο φοβερό. Νὰ τραγουδᾷ ἔμωσ μποροῦσε κ' ἤξερε πολλὰ τραγούδια. Πολλὸ σπάνια τοῦ ἔφευγε ψεύτικος τόνος κι ἔταν τοῦ ἔφευγε κανένας, θύμωνε καὶ ξανάρχιζε ἀπὸ τὴν ἀρχή. Δὲν ντρέποτανε κιόλας νὰ τραγουδᾷ κι ἔταν εἶτανε ξένου μπροστά. Μποροῦσαν νὰρθοῦνε νὰ τὸν ἀκούσουν ἔσοι θέλανε. Ὁ Σβέν τραγουδοῦσε καὶ γελοῦσε καὶ λάμπανε τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του. Γιατὶ νὰ ντρέπεται νὰ τραγουδᾷ, ἀφοῦ διασκέδαζε ὁ ἴδιος τόσο μ' αὐτὸ κι ἀφοῦ κιόλας τραγουδοῦσε τόσο ὠραῖα; Αὐτὸ τὸ εἶχε πει ἡ μαμὰ κι ἔταν ἐκεῖνη εὗρισκε πὺς

τραγουδᾷ ὠραῖα, ἔπρεπε νὰ τὸ βρίσκουν ἔσοι ὠραῖο.

Ἄπο ἔλα τὰ τραγούδια, πού ἔλεγε ὁ Σβέν, ὠραῖότερα τραγουδοῦσε τὸ ἔξης:

Μπέ μτέ, ἄσπρο ἄρνι, ἔχεις καὶ μαλλί;

Ναί, ναί, μικρὸ παιδί, γειάτο τό·σαν·κί!

Γιὰ τὸν μπαμπὰ σακκί, γιὰ τὴ μαυὰ τρικὸ

καὶ δυὸ ζευγάρια κάλτσες γιὰ τὸ μικρὸ ἀδερφό.

Τὸ τέλος τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ εἶταν ἡ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τοῦ Σβέν. Γιατὶ ἔταν ἔφτανε στὸν τελευταῖο στίχο, τὸ πήγαινε πιά στὰ τέσσερα, τόσο γλήγορα, τόσο γλήγορα, σὰ νὰ ἤθελε νὰ φάῃ τὴν τελευταία λέξη καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ πιάνο δὲν μποροῦσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ τοῦτο γιὰτὶ τὰ δυὸ ζευγάρια κάλτσες τὸ νόμιζε δικὰ του καὶ τὸ στίχο ὀλάκερο τὸν ἔπαιρνε σὺν ὑπανιγμό. Γιατὶ νὰ μὴν εἶτανε κι ἔλο τὸ τραγούδι γραμμένο ἐπίτηδες γι' αὐτόν, ἀφοῦ μποροῦσε καὶ τὸ τραγουδοῦσε καὶ χαίροτανε τόσο πολὺ;

Τὸ τραγούδι αὐτὸ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ τὸ τραγουδῇ ἄλλος ἀπὸ τὸ Σβέν καὶ δὲν μποροῦσε ἀλλάθεια νὰ τὸ τραγουδῇ κανεὶς ἄλλος ἔπως αὐτός, αὐτός πού στάθηκε ὁ μικρὸς ἀδερφός στὴ ζωή, ὁ μικρὸς ἀδερφός στὸ θάνατο καὶ πού ἔμεινε καὶ θὰ μείνῃ πάντα μ' αὐτὸ τῶνομα.

Τὰ παράθυρα τῆς τραπεζαρίας εἶναι ἀνοιχτά, ἢ μουρουδιὰ ἀπὸ τίς πασκαλιές χωρὶς μέσα μὲ τὴ βραδινή αὔρα, ὁ ἥλιος γέρνει νὰ βρατιέψῃ καὶ στὸν τοῖχο ἀπάνω ἀπὸ τὸ πιάνο τρέμουν εἰ ἀχτίδες του.

Στὸ πιάνο εἶναι καθισμένη ἢ μητέρα ντυμένη λευκὸ καλοκαιρινὸ φόρεμα, γύρω στέκουν εἰ ἄλλοι καὶ στὴ μέση τραγουδᾷ ὁ μικρὸς Σβέν.

Γιὰ τὸν μπαμπὰ σακκί, γιὰ τὴ μαμὰ τρι·ὸ
καὶ δυὸ ζευγάρια κάλτσες γιὰ τὸ μικρὸ ἀδερφό.

Εἶναι τὸ βράδι τοῦ Ἀϊγαννιοῦ κι ὁ Σβέν εἶναι εὐτυχισμένος. Γιατὶ ἡ μαμὰ τοῦ εἶχε τάξει πὺς αὐτὸ τὸ βράδι μπορεῖ νὰ πάῃ νὰ κοιμηθῇ ἔποτε θέλῃ αὐτός. Αὐτὸ ἐννοεῖται δὲν τὸ θέλει: καὶ περπατεῖ κρατημένος ἀπὸ τὸ χέρι τῆς μητῆς μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ἀδέρφια καὶ τοῦς μεγάλους ἔξω στὸν κήπο, ἔσο πού τὰ μάτια του κλείνουνε μόνο τους καὶ τότε τὸν φέρνουν κοιμισμένον στὸ κρεβάτι του, χωρὶς νὰ ἐνοῖῃ τίποτε ἀπὸ τὴ δυστυχία του πὺς δὲν μπορεῖ νὰ γρυπνήσῃ περισσότερο.

Καὶ κοιμᾶται κεῖ κρατῶντάς στὴν ἀγκαλιὰ τὸ φίλο

του, τὸ λευκὸ ξύλινο σκυλάκι, ποὺ ἔχει μαλλιά σὰν ἀρνὶ καὶ μάτια ἀπὸ μαύρες χάντρες καὶ ποὺ ὁ Σδὲν τὸ εἶχε βαφτίσει **Φλόκι**. Ὁ Φλόκι εἶναι ἡσυχος σύντροφος στὸν ὕπνο. Δὲν ἐνοχλεῖ κανέναν.

Ἔξω στὶς κορφές τῶν δέντρων ἀντιλαλεῖ τὸ πρῶτο ἀριτὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν, ποὺ μηνᾶ τὸ ροδοχάριμα.

12

Δὲν τὸ πιστεύω νὰ ἔζησε ἄλλη φορὰ ὁ Σδὲν μὴ τόσο ξεχωριστὴ ζωὴ μαζὶ μὲ τὴ μητέρα του, ὅπως αὐτὸ τὸ καλοκαίρι, ἢ μπορεῖ κιόλα νὰ μὴν ἔλαβα ἐγὼ ἄλλη φορὰ τὴν εὐκαιρία νὰ τὴν παρακολουθῶσω τόσο κατὰ βάθος. Μπορεῖ ἀκόμα νὰ εἶταν ἀφορμὴ καὶ τὸ πῶς γιὰ πρώτη φορὰ αὐτὸ τὸ καλοκαίρι δὲν εἶχαμε μαζὶ τὸ μεγάλο ἀγόρι μας. Γιατὶ ὁ Οὐλοφ ἔπρεπε νὰ ταξιδιέψῃ στὰ βορινὰ μέρη γιὰ νὰ συνήθισῃ νὰ μένημόνος. Καὶ φυσικὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶτανε πῶς ἐκείνοι ποὺ μείνανε πίσω δεθῆκανε μεταξύ τους στενότερα, ὅπως γίνεται πάντα. Καὶ τὸ βέβαιο εἶναι πῶς τὸ καλοκαίρι αὐτὸ ἀρχισα ἀσυναίσθητα νὰ βλέπω τὸ Σδὲν μὲ τὰ ἴδια μάτια, ποὺ τὸν εἶδανε ἢ μητέρα του καὶ πῶς τότε παρατήρησα περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε πόσο εἶτανε διαφορετικὸς ἀπὸ τὰλλα παιδιὰ, ποὺ εἶχα δεῖ, ἂν καὶ δὲν τοῦ εὔρισκε κανεὶς ἄλλο τίποτε παρὰ ἐκεῖνο ποὺ λέγεται παιδιάστικο.

Ἐνα πρωτὸ θυμοῦμαι πῶς μὲ ξάφνισε ποὺ τὸν εἶδα, ἐκεῖ ποὺ πύγγαινα περίπατο, καθισμένον στὸ λιβάδι μ' ἕνα μπουκέτο ἀνθῆ στὸ χέρι. Τονὲ ρώτησα ἂν ἤθελε νὰρθῆ μαζὶ μου στὸ πάρκο. Αὐτὸ τὸ δεχότανε πάντα μ' εὐχαρίστηση καὶ γι' αὐτὸ μὲ ξάφνισε ὅταν αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ ἀρνῆθηκε κατηγορηματικὰ.

— Δὲ θέλεις νὰρθῆς μὲ τὸν μπαμπά, Σδὲν :

Μὲ πείραξε σχεδὸν καὶ νόμισα πῶς εἶταν ἰδιοτροπία.

Ὁ Σδὲν κούνησε τὸ κεφάλι· κ' ἔμεινε στὴ θέση του.

— Μὰ γιατί ;

— Περιμένω τὴ μαμὰ, εἶπε ὁ μικρὸς ἀδερφός μὲ μεγάλη σταθερότητα.

— Μὰ ξέρεις πῶς ἡμαμὰ θὰ βγγῆ ξῶ πολὺ ἀργότερα. Ἡ μαμὰ δὲν εἶναι τόσο καλά, ὅπως πρίν, καὶ πρέπει νὰ μένη ἀργὰ στὸ κρεβάτι, γιατί δὲν κοιμάται τὴ νύχτα.

Κι αὐτὸ εἶταν κ' ἡ ἀλήθεια· κ' ἂν δὲ μᾶς ἐμπόδιζε νὰ πολαβαίνουμε τὸ καλοκαίρι, εἶτανε γιατί εἴμαστε συνειθισμένοι· τόσα χρόνια μὲ τὸ φιλάστενο τῆς γυναικὸς μου, κ' ἔτσι βρῖσκαμε τὸ πρᾶμα φυσικό.

Ὁ Σδὲν ὅμως δὲν ἐνοοῦσε νὰ πειστῆ μὲ κανέναν τρόπο κ' ἔμεινε στὴ θέση του.

— Τὸ ξέρω πῶς θάρθῃ **σήμερα**, εἶπε.

Χαμογέλασα γιὰ τὴ βεβαιότητα ποὺ εἶχε καὶ προχώρησα. Στοχαζόμενα λιγότερο τὴν προφητεία του παρὸς τὴν υπερβολικὴ ἀγάπη ἑνὸς παιδιοῦ, μὴν ἀ-

γάπη ποὺ ξεπερνοῦσε τὴν ἡλικία του καὶ τὸ ἔκανε νὰ κάθεται κεῖ μὲ λίγα ἀνθῆ στὸ χέρι, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴ στιγμή, ποὺ θὰ ἔδγαине ἢ μητέρα του.

Μὰ ἐνῶ περπατοῦσα, γύρισα ἀξάφνα πίσω καὶ κεῖ εἶδα τὸ ἄσπρο καπέλλο τῆς γυναικὸς μου καὶ τὸ παραδαλὸ φόρεμά της νὰ παρουσιάζονται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ θάμνα τῶν γιαισεμιῶν. Καὶ τὴν ἴδια στιγμή ἀκουσα τὴ φωνὴ τοῦ Σδὲν.

Χαμογελώντας γύρισα καὶ τὸν εἶδα κρεμασμένον στὸ λαιμὸ τῆς μητέρας του μ' ἕνα ξέσπασμα τρυφερότητας. Τῆς φώναξα, μὰ ὁ μικρὸς ἀδερφός δὲν τὴν ἀφινε. Ἔμεινε κρεμασμένος στὴ μητέρα του καὶ μοῦ φώναζε ἀπὸ μακριά, θριαμβευτικὰ γιατί βγγῆκε ἀληθινὴ ἢ προαίστησή του καὶ μὲ κάποια δόση δυσανεμίας γιατί ἔδειξα δυσπιστία στὴν προαίστησή :

— Βλέπεις, ποὺ ἤρθε! Βλέπεις, ποὺ τὸ ἤξερα!

— Εἶσυνα μέσα καὶ κοίταξες, εἶπα.

Δὲν μπορῶ νὰ περιγράψω μὲ παιὰ περιφρόνηση μοῦ ἀπάντησε ὁ Σδὲν, μὴ περιφρόνηση, γιὰ κάθε λογικὴ ἐξήγηση ἐκείνου ποὺ αἰστανότανε καὶ γνώριζε :

— Ὅχι, δὲν κοίταξα. Κοίταξα, μαμὰ ;

Κ' ἡ μαμὰ τὸν παρηγόρησε, βεβαιώνοντας πῶς δὲν κοίταξε. Ἐμένα ὅμως μοῦ εἶπε :

— Δὲν μπορεῖς νὰ πιστέψῃς πόσες φορές ἔγινε τὸ ἴδιο πρᾶμα. Εἶναι σὰ νὰ μὲ προαιστανέται στὸν ἀέρα πῶς ἔρχουμαι. Τὰ παιδιὰ δὲν μποροῦνε νὰ φτιάσουνε μὲ τὸ νοῦ τέτοια πράματα.

13

Ὅσο τόσο ὁ Σδὲν δὲν εἶταν ὁ ἴδιος αὐτὸ τὸ καλοκαίρι. Χωρὶς καμιά ἀφορμὴ ἔλεγε ἀξάφνα πῶς εἶταν κουρασμένος καὶ τότε ἤθελε νὰ μένη ξαπλωμένος στὴ γλότη μὲ τὸ κεφάλι ἀκκουμπημένο στὴν ἀγκαλιά τῆς μαμᾶς. Ἡ ἐρχότανε στὸν μπαμπὰ καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τὸν πάρῃ στὰ χέρια. Τότε τὸν ἐκπαιρνε ὁ μπαμπὰς στὸν ὄμο καὶ τὸν ἔφερνε ὄξω στὸ δάσος καὶ ποτὲ ἄλλη φορὰ τὸ βλέμμα τοῦ Σδὲν δὲν εἶχε δεῖξει τόση εὐγνωμοσύνη καὶ ποτὲ ἄλλη φορὰ τὸ μικρὸ, ἀπαλὸ τοῦ χέρι δὲν εἶτανε τρυφερότερο.

Ἐπειτα παραπονιότανε πῶς τὸν πονοῦσε τὸ κεφάλι, καὶ δὲν ἤθελε νὰ σηκωθῆ τὸ πρωτὸ κ' ἔλεγε πῶς εἶταν κουρασμένος. Μὰ ἐπειδὴ ὁ μικρὸς εἶτανε καλά σὲ ὅλα τὰλλα, ὁ μπαμπὰς τονὲ σήκωνε ἀπὸ τὸ κρεβάτι καὶ τοῦ ἔλεγε πῶς ἔπρεπε νὰ ντυθῆ καὶ νὰ βγγῆ ὄξω στὸν καθαρὸν ἀέρα. Τότε σηκωγότανε ὁ Σδὲν κ' ὅσο εἶταν ὁ μπαμπὰς μέσα προσπαθοῦσε νὰ φορέσῃ τίς κάλτσες του. Μόλις ὅμως ἔδγαине ὁ μπαμπὰς στὴν πόρτα, πγγαίνε στὸ κρεβάτι τῆς μαμᾶς καὶ τὴν παρακαλοῦσε νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ξαπλωθῆ ἐκεῖ μαζὶ της.

Φυσικὰ ἡ μαμὰ δὲν μποροῦσε νὰντισταθῆ. Καὶ ποτὲ του δὲν εἶτανε τόσο εὐχαριστημένος ὁ Σδὲν. Ἐγερνε κεῖ τὸ κεφάλι στὸ χέρι τῆς μαμᾶς, ἔκλεινε πάλι τὰ μάτια κ' ἔμεινε ἡσυχος καὶ σιωπηλὸς ὅσο ποὺ ἀρχίζε

νά ξαναδρίσκη τή δύναμή του. Τότε σηκωνότανε πάλι, πρὶν ὅμως σηκωθῆ, κοίταξε τή μαμά μὲ τὰ παράξενα μάτια του :

— Μὴν τὸ πῆς τοῦ μπαμπᾶ.

— Δὲν τὸ λέω μὰ γιατί; ἔλεγε ἡ μαμά.

— Γιατί θὰ θυμώσῃ ὁ μπαμπᾶς.

“Ὅλα αὐτὰ φαινότανε τῆς μαμᾶς τόσο περιέργα, ὥστε ἔταξε τοῦ Σδὲν ὅ,τι ἤθελε καὶ τοῦ ἔταξε φυσικὰ καὶ πὼς δὲ θὰ τὸ πῆ τοῦ μπαμπᾶ. Κι ὁ Σδὲν ἔδωκε ὅ,τι αὐτὴ εἶπεν ἡσυχᾶς καὶ εὐχαριστημένως πρὸς τὴν μαμά δὲν πρὸδινε τὴν παρακὴν του καὶ πρὸς ἔβλεπε πὼς εἶτανε συνεννοημένοι μὲ τὴν μαμά.

“Ὅταν ἔμεις εἶτανε νὰ φύγῃ ἡ μαμά ἢ καὶ νὰ βγῆμονάχα ἐξωχωρῶς αὐτόν, τότε τὸν ἔπιανε ἀπελπισία. Ἡ θλίψη του δὲν εἶχε ὅρια καὶ τὸ κλάμμα του εἶτανε τόσο ἀπαρηγόρητο, ὥστε δὲν εὗρισκε κανέναν μέσο νὰ τὸν ἡσυχάσῃ. Ναί, μᾶς ἔκανε τόση λύπη νὰ τὸν βλέπουμε ἔτσι, ὥστε δὲν τὸ ξεχνούσαμε εὐκολὰ καὶ ἕνα πρῶτ' μιλούσαμε γι' αὐτό. Εἶχα μόλις καταφέρει τὴ γυναίκα μου νὰ ρθῆ μαζί μου στὴν πόλη, ὅπου εἶχαμε νὰ φάμε μαζί μὲ μερικοὺς φίλους. Καὶ τὸ ἔκανα ἴσια ἴσια, γιατί εὗρισα πὼς ἔπρεπε νὰ ἡσυχάσῃ λίγο ἀπὸ τὸ Σδὲν.

Κατωρθώσαμε τέλος νὰ λησμονήσουμε τὴν ἐντύπωση, πρὸς μᾶς κάμανε τὰ δάκρυα τοῦ μικροῦ, καὶ περάσαμε μὴν εὐχάριστη μέρα στὴν πόλη, ὅπως πάντα, ἔταν ξέραμε πὼς δὲν εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ μείνουμε κεῖ. Ἡ διάθεσή μας εἶχε φτάσει στὸ κορυφῶμα, ὅταν ἡ γυναίκα μου μὲ ρώτησε ψευδιστὰ ἂν θὰ μὲ δυσχεροστούσε πολὺ ἂν ἐφευγε αὐτὴ πρωτύτερα ἀπὸ μέ. Πολὺ σπάνια κάναμε ἐκδρομὴν γιὰ νὰ διασκεδάσουμε καὶ ἡ πρότασή της δὲ μὲ ἄρεσε πολὺ. Εἶπα λοιπὸν τῆς “Ἐλσας πὼς εἰδοποιήσαμε στὸ σπίτι πὼς θὰ γυρίσουμε μὲ τὸ τελευταῖο βαπόρι καὶ ἔτσι δὲ μᾶς περίμενε κανεὶς. Μ' ἕνα λόγο—τῆς πρόβαλα ἑσους λόγους μὲ ἤρθανε στὸ νοῦ. Καὶ τέλος δοκίμασα καὶ τὸ κυριώτερον ἐπιχείρημα :

— “Ὁ Σδὲν θὰ κοιμᾶται ὅταν θὰ φτάσῃς.

— Δὲν εἶναι γι' αὐτό, ἀπάντησε. “Ἐχω διάθεσι νὰ γυρίσω σπίτι.

Μὲ καίταξε τόσο ἰκετευτικὰ καὶ φυσικὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶτανε πὼς ἐφυγε.

Στὸ μεταξὺ ὁ Σδὲν ἔπαιξε ὅλο τὸ ἀπόγεμα γύρω στὸ σπίτι. Ὅταν ὅμως πλησίασε ἡ ὥρα πρὸς ἔπρεπε νὰ κοιμηθῆ, ἔγινε ἄφαντος. Οἱ ὑπερέτρες μας δὲν εἶταν ἀπὸ κείνες πρὸς σκοτίζονται πολὺ καὶ ὅταν τὸν φωνάζανε μερικὲς φορές καὶ δὲν πῆραν ἀπάντησιν, ἡσυχάσανε μὲ τὴν ἰδέαν πὼς θάρθῃ, ἅμα πάρῃ νὰ σκοτεινιάσῃ. Ὁ Σδὲν λοιπὸν βρῆκε περίστασι νὰ φύγῃ καὶ πῆγε καὶ κάθησε μόνος του στὴν ἀποβάθρα. Δὲν ἤξερε ὡστὶ τὴν ὥρα πρὸς θάρχότανε τὸ βαπόρι καὶ ἔτσι ἔπρεπε νὰ περιμένῃ ἐκεῖ πολὺ. Καθόταν ἡσυχᾶ καὶ ὑπομονητικὰ καὶ ἡ μαμά τὸν ξεχώρισε ἀπὸ μακριὰ, ἐνὼ τὸ βαπόρι σταματοῦσε δὴ καὶ κεῖ στὴν ἀποβάθρα.

Καθότανε μικρὸς μικρὸς καὶ μαζεμένος καὶ τὸ πράσινο καπελάκι του ἔλαμπε ἀπάνω ἀπὸ τὸ γαλανὸ νερό.

Τῆς φάνηκε τόσο παράξενο, σχεδὸν ὡς νὰ τὸ γνώριζε ἀπὸ πρὶν πὼς θὰ περίμενε κεῖ καὶ ἔλη τὴν ὥρα τὰ μάτια της δὲ φεύγανε ἀπὸ τὴ μικρὴ μορφή, πρὸς καθότανε στὸν μπάρκο τῆς ἀποβάθρας μὲ σκυφτὸ κεφάλι καὶ ὤμους, ὡς νὰ συλλογιζότανε. “Ὅταν ἔμεις ἄραξε τὸ βαπόρι καὶ ἡ μαμά ἐτοιμαζότανε νὰ βγῆ, ὁ μικρὸς Σδὲν ἔστεκε ὀρθὸς στὴν ἀποβάθρα μὲ τὴν μεγαλύτερη ἀνυπομονησίαν καὶ τὰ μάτια του ψάχνανε γύρω, ὡς νὰ κιντόνευε ἡ ζωὴ του ὅλη. Κι ὅταν παρουσιάσθη ἡ μαμά, εἶτανε δύσκολο νὰ τῆ κανεὶς ποῖος εἶτανε πρὸς εὐτυχημένος, ἐκεῖνος πρὸς δὲν περίμενε τοῦ κάκου ἐκεῖ ἢ ἡ μητέρα πρὸς βρῆκε τὸ παιδί της νὰ τὴν περιμένῃ.

— Μὰ πὼς ἤρθες ἐδῶ, Σδὲν; εἶπε ἡ μαμά μέσα σ' ἔλη, τὴν χαρὰ της. Ἡ μαμά εἶτανε νὰ γυρίσῃ ἄργὰ τὴ νύχτα.

— Τὸ ἤξερα πὼς θάρθῃς, εἶπε ὁ Σδὲν.

Ἡ φωνὴ του καὶ τὰ μάτια του εἶτανε γεμάτα ἐξάνφνισμα, πὼς ἡ μαμά δὲν μπορούσε νὰ φανταστῆ ἕνα πρᾶμα τόσο ἀπλό.

— Ἡξερα πὼς θάρθῃς καὶ γι' αὐτὸ κάθησα ἐδῶ καὶ περίμενα.

Κι ὅταν ἡ μαμά ρώτησε ἂν περίμενε πολλὴ ὥρα ἐκεῖ, ἀπάντησε :

— Βέβαια, ἀλλιῶς θὰ μ' εὗρισκε ἡ Ἄννα. Καὶ τότε θὰ ἔπρεπε νὰ πάω νὰ κοιμηθῶ.

Ἡ μαμά δὲν ἀπάντησε τίποτε σ' αὐτό. Τῆς εἶτανε δύσκολο νὰ τοῦ πῆ πὼς δὲν ἔκχευε καλά. Ἡ ἀθῶν του ἀγάπη, πρὸς εἶταν ἀφορμὴ τῆς ἀνυπακοῆς του, τὸν ὑπεράσπιζε ἀπὸ κάθε μάλ्लωμα καὶ ὁ Σδὲν τὸ γνώριζε αὐτὸ καλά. Κοίταξε λοξὰ τὴν μαμά καὶ χαμογέλασε :

— Τὴν ἐφτιαξα τῆς Ἄννας. Κρύφτηκα πίσω ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα καὶ δὲν μπορούσε νὰ μὲ δῇ.

— Ἀλήθεια! τὸ ἔκαμες αὐτὸ; εἶπε ἡ μαμά.

Προχωρήσανε καὶ οἱ δύο στὸ σπίτι, ὡς δύο συνέννοχοι εὐχαριστημένοι πρὸς πετύχανε τὸ κόλπο τους καὶ φυσικὰ τὸ ἀποτέλεσμα εἶτανε πὼς αὐτὸ τὸ βράδι ἔπρεπε νὰ βάλῃ μόνῃ της ἡ μαμά τὸ μικρὸν νὰ κοιμηθῆ. Αὐτὸ κίολας τὸ ἔκανε συχνά, ἂν καὶ ὁ Σδὲν θὰ ἐκλείνε σὲ λίγο τὰ ἔξι χρόνια καὶ σὲ σοβαρότερες περιστάσεις τὸν λέγαμε μεγάλο ἀγόρι.

Πόση ὥρα περνοῦσε ὅταν τὸν ἔδαξε μόνῃ της νὰ κοιμηθῆ! Πόσο ἀλαφρὰ καὶ ἀπαλὰ τὸν ἐγδυνε, πόσο προφυλακτικὰ τοῦ ἔπλενε τὸ μικρὸ κορμάκι, πόσο μαλακὰ τὸ σκούπιζε καὶ ὅταν ἔπειτα ἔπρεπε νὰ φορεθῆ τὸ μακρὸν νυχτικὸ, ἀρχίζε τὸ παιγνίδι. Ἐπειτα καθότανε μὲ τὸ μικρὸν στὴν ἀγκαλιὰ καὶ ὄνειρευότανε τὸν καιρὸ πρὸς εἶταν ἀκόμα πολὺ μικρὸς καὶ τὸν βύζαινε. Κι ὅταν τέλος τὸν ἔδαξε στὸ κρεβάτι, δὲν ἤθελε ποτὲ νὰ κάμῃ τὴν προσευχὴν του. Εὗρισκε χίλια μέσα νὰ μὴν ἀφίνη τὴν μαμά νὰ φύγῃ. Ὅταν ὅμως τέλειωνε

τήν προσευχή, ἀγκάλιαζε τὴ μαμὰ καὶ τῆς ψιθούριζε :

— Εἶναι τόσο ὠραία, σὰ μὲ βάζεις ἐσὺ στὸ κρεβάτι. Γιατί ἐσὺ δὲ μὲ πιάνεις ποτὲ τραχιά.

Ἡ Ἐλσα ἔσκυβε ἀκόμα περισσότερο καὶ τοῦ ἀπαντοῦσε :

— Θὰ σὲ βάζω πάντα ἐγώ. Ὅσο νὰ μεγαλώσης καὶ νὰ τὸ κάνης μόνος σου.

Ὅταν γύρισα τὴ νύχτα μὲ τὸ τελευταῖο βαπόρι, τὴ βρήκα ποὺ περίμενε νὰ μοῦ διηγηθῆ ἔλα ἔσα εἶπε ὁ Σδέν.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν εὐχάριστη μέρα, ποὺ εἶχα περάσει μὲ τοὺς συναδέρφους μου, ἔλα αὐτὰ τὰ συγκινητικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδιοῦ μοῦ κάμανε μεγαλύτερη ἐντύπωση παρότι θὰ μοῦ κάμανε σὲ συνειθισμένη περίσταση.

— Ξέρεις, εἶπα, πὼς ἕνας μεγάλος καὶ καλὸς ἀνθρωπος μεταχειρίστηκε κάποτε τὰ ἴδια λόγια, ἔταν μοῦ διηγήθηκε τὴν πρώτη του ἐντύπωση ἀπὸ τὸ θάνατο τῆς μητέρας του. Καὶ κείνος εἶτανε τότε πέντε ὡς ἕξι χρονῶν καὶ τὸ ζήτημα εἶτανε τὸ ἴδιο—νάλλάξῃ τὸ πουκάμισο. Μεταχειρίστηκε ἀπαράλλαχτα τὰ ἴδια λόγια : Πρώτη φορά, εἶπε, ἐννοίωσα πὼς μὲ πιάνανε τραχιά.

Στάθηκα κοντὰ στὸ κρεββατάκι τοῦ Σδέν καὶ τὸν κοίταξα πολλὴ ὥρα. Τὰ μελίγγια του εἶχαν κάμει μικροὺς λάκκους. Μὰ κοιμότανε βαθιὰ κ' ἤσυχα κ' ἔσκυφα καὶ τὸν φίλησα στὸ μέτωπο.

Δοκιμάσαμε νὰ μιλήσουμε γι' ἄλλα πράματα, ὅμως εἶμουνα τόσο κυριεμένος ἀπὸ τὴ σκέψη γιὰ τὸ παιδί αὐτό, ὥστε δὲν εἶχα διαθέσει γι' ἄλλο τίποτε.

— Δὲ συλλογίστηκες ποτὲ ἓνα πράμα, εἶπα. Τὸν Ὀυλοφ μπορῶ καὶ τὸν φαντάζουμαι μεγάλον ἡλικιωμένον ἄντρα. Καὶ τὸ Σδάντε τὸ ἴδιο. Εἶναι τόσο διαφορετικοί ! Ὅτις μπορῶ καὶ τοὺς βλέπω καὶ τοὺς δυὸ μεγαλωμένους. Μὰ τὸ Σδέν ; Μπορεῖς νὰ τὸν φανταστῆς ; ἐσὺ μεγάλον ; Τί τὸν θέλεις νὰ κάμῃ στὸν κόσμον ; Νομίζεις πὼς εἶναι γι' ἄλλο τίποτε παρὰ γιὰ νὰ τὸν ἔχουμε μεις ;

Ἡ γυναίκα μου χαμογέλασε μ' ἓναν τόνο θλιβερό, ποὺ σχημάτισε ψιλές, ἀλαφρὲς δίπλες γύρω στὰ χεῖλη τῆς.

— Τὸ συλλογίστηκα συχνά, εἶπε. Κι ἀκολουθώντας τὴ σειρά τῶν στοχασμῶν τῆς πρόσθεσε :

— Αὐτὸ θὰ εἶναι ἴσως γιὰ τὸν ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ ἄλλο καθετὶ στὸν κόσμον. Περισσότερο ἀπὸ τὰ ἄλλα δυὸ παιδιά, περισσότερο ἀπὸ σένα. Τὸ σκέφτηκα συχνά καὶ γνωρίζω πὼς ἂν πέθαινε ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα παιδιά, δὲ θὰ ἔπαυα ποτὲ νὰ λυποῦμαι. Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς θὰ μποροῦσα νὰ ὑποφέρω τὴ λύπη γιὰ χάρη σὰς τῶν ἄλλων, ποὺ θὰ ζούσατε. Ἄν πέθαινε ἐσὺ—δὲν μπορῶ νὰ τὸ στοχαστῶ. Μὰ ἂν πέθαινε ὁ Σδέν, δὲ θὰ μποροῦσα νὰ ζήσω πιά. Πολλὲς φορὲς σκέφτηκα νὰ σοῦ τὸ πῶ. Γιατὶ ἤθελα νὰ τὸ ξέρης.

Μοῦ ἀπλωσε τὸ χέρι καὶ τὰ μάτια τῆς γυρέψανε τὰ δικὰ μου, σὰ νὰ ἤθελε νὰ μοῦ ζητήσῃ νὰ τὴ συχωρέσω γιὰ τὴ πίστευε πὼς μποροῦσε νὰ ζήσῃ χωρὶς ἐμέ. Κι ἄμα σήσαμε τὸ φῶς, ἔμεινα πολλὴ ὥρα ἀγρυπνος καὶ στοχαζόμενον τὰ λόγια τῆς. Ἀποκοιμήθηκα μὲ τὴν πίστη πὼς ποτὲ δὲ θὰ λάβαινα τὴν πείρα, ἂν εἶπε ἀλήθειαν ἢ ἔχι.

14

Ὁ Σδέν ἀρρώστησε τόσο, ποὺ ἔπρεπε νὰ τὸν φέρουμε στὸ κρεβάτι. Μὰ ἂν καὶ γνωρίζαμε πὼς τὸ πράμα εἶταν ἀρκετὰ σοβαρό, ὁ πυρετὸς ὥστόσο εἶτανε τόσο μικρὸς, ὥστε δὲ φοβηθήκαμε πραγματικὸ κίντυνο. Ἐακολούθησα νὰ γράφω ἀκούραστα κ' ἡ γυναίκα μου καθότανε κοντὰ στὸ κρεβάτι τοῦ παιδιοῦ, τοῦ κρατοῦσε τὸ χέρι καὶ τοῦ διηγότανε παραμῦθια ἔταν εἶτανε σὲ κατάσταση νάκούῃ.

Ὁ γιατρός μᾶς εἶπε πὼς ἡ ἀρρώστεια θὰ βαστοῦσε πολὺ, ὥστόσο μᾶς βεβαίωσε πὼς δὲν εἶτανε κίντυνος κ' ἐπειδὴ ἀπὸ καιρὸ εἶχα στὸ νοῦ κάποιο ταξίδι, ἔφυγα γιὰ λίγες μέρες μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς ἄμα θὰ γύριζα, θὰ εἶχε περάσει τὸ δυσκολότερο στάδιο.

Πέρασα λοιπὸν τρεῖς δλάκερες μέρες μὲ καλοὺς φίλους καὶ χάρηκα τὴ φίλια καὶ τὴν ὠραία φύση χωρὶς νὰ ἔχω πολλὴ ἀνησυχία. Ὅταν ὅμως καθόμουνα στὸ τραῖνο καὶ γύριζα στὴ Στοκχόλμη γιὰ νάρθῶ πάλι ἀπὸ κει στὸ σπίτι μου, μὲ κυριεφε τὴν ἀγωνία, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ τὴ νικήσω. Λίγο πρὶ νὰ φύγω, εἶχα μιλήσει στὸ τηλέφωνο μὲ τὴ γυναίκα μου. Ἄκουσα ἀπὸ μακριὰ τὴ φωνὴ τῆς νὰ τρέμῃ ἀπὸ χαρὰ : Ὁ Σδέν πηγαίνει καλῆτερα ! Κάθηςε στὸ κρεβάτι καὶ γέλασε καὶ φλυάρησε. Ἐφαγε καὶ παρακάλεσε τὴ μαμὰ νὰ πῆ χαιρετίσματα τοῦ «πατεράκι», ἔπως τὸν ἔλεγε χαδευτικὰ ἔταν εἶταν πολὺ χαρούμενος. Ὅλα τάζανε τίς καλῆτερες ἐλπίδες κι ὥστόσο δὲν μποροῦσα νὰ ἠσυχάσω.

Ἐφτασα στὴ Στοκχόλμη στὶς ἑπτὰ τὸ βράδι, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔφρευε τὸ τελευταῖο βαπόρι, ποὺ μποροῦσε νὰ μὲ φέρῃ σπίτι μου. Τράβηξα λοιπὸν ἴσια στὸ ξενοδοχεῖο, ἔπου πῆγαίνα πάντα. Εἶχε σκοτεινιάσει κ' ἔβρεγε δυνατὰ. Μπήκα μέσα βιαστικὰ μὲ κείνο τὸ ἀπελπιστικὸ συναίσθημα πὼς εἶμαι ξένος, ἓνα συναισθημα ποὺ μὲ πιάνει πάντα ἔταν ἔρχουμαι τὸ καλοκαίρι στὴ Στοκχόλμη καὶ γνωρίζω πὼς θὰ εἶμαι μόνος. Δὲν εἶχα προφτάσει ἀκόμα νὰ ζητήσω νὰ μοῦ δώσουνε δωμάτιο, ἔταν ἦρθε ὁ πορτιέρης καὶ μὲ παρακάλεσε νὰ πάω στὸ τηλέφωνο.

(Ἀκολουθεῖ)

ΟΛΟΙ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΑ

Μιά αίσιοδοξία εξαιρετική για τὸ ἑλληνικὸ μέλλον πιάνει ὄλους ἐκείνους ποὺ ἀμερόληπτα παρακολουθοῦν τὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Κανένας ἐνθουσιασμός, κανένας ζητωπολεμισμός, ἂν βγάλῃ κανεὶς τὴν ἀστεία διαδήλωση λίγων παιδιῶν. Εἰν' ἀλήθεια πῶς καὶ στὴν παραμονὴ τῶν δύο τελευταίων πολέμων μας τίποτα δὲν ἀκούστηκε — μόνο τὸ "Ἔθνος τράθηξε μὲ ἦσυχία καὶ αὐτοπεποίθηση μπροστὰ στὸν ἀγῶνα. Μὰ τώρα τὰ πράγματα εἴτανε διαφορετικά. Βρισκόμαστε μπρὸς σὲ δύο πολιτικὲς ποὺ παλέδανε μέρες δλόκληρες ὅσες ποὺ νίκησε ἢ συνετῆ, συντηρητικῆ, ρεαλιστικῆ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὰ στεκότανε μιὰ πολιτικὴ στ' ἀληθινὰ μεγαλεπήθουλη μὰ ριψοκίνδυνη καὶ τυχοδιωκτικῆ, πολιτικὴ ποὺ μιλοῦσε στὴν καρδιά τοῦ Ἔθνους γιατί ἀνάστανε παράδοση πεντακόσιων χρονῶν. Εἴταν ἡ πολιτικὴ τοῦ Μαρμαρωμένου Βασιλιά. Πολιτικὴ ποὺ τὴν ἀντιπροσώπευε ὁ καταχτητὴς τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ἑλληνισμοῦ— πολιτικὴ ποὺ ὁ ὑπέρμαχος τῆς ἐπροσπάθησε μέρες τώρα νὰ ἐπιβάλει προβάλλοντας τὴ μαγικὴ εἰκόνα τῆς Πόλης, ξεσπόντας ἐντεχνα μὲ τὰ δημοσιογραφικὰ του ὄργανα σὲ λυρισμούς καὶ δοκιμάζοντας νὰ συγκινήσει κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ. Καὶ μ' ἔλ' αὐτὰ, ὁ κόσμος δὲν κατάρθρωσε νὰ παρασυρθεῖ σὲ καμμιά ἐκδήλωση ἐνθουσιασμοῦ. Ἐμεινε ὅλες τὲς μέρες αὐτὲς ψυχρὸς, διστακτικὸς, ἀναποφάσιτος γιατί ἐνοιωσε πῶς μόνο ρεαλιστικῆ καὶ ὑπολογιστικῆ πολιτικὴ ἔπρεπε νὰ κάνει κ' ἔβρισκε πῶς ὁ πόλεμος δὲν ἔξασφάλιζε τὸ Κράτος. Ἔτσι ἔταν ἡρθε ἡ τρομερὴ στιγμὴ—κι ὁ ἐκλεχτὸς τοῦ λαοῦ ἔπεσε θῦμα τῆς πολιτικῆς του καὶ ὁ πατριωτικὸς ἐνθουσιασμός ὑποχώρησε στοὺς ψυχραίμους ὑπολογισμούς, ἐξὸν ἀπὸ μιὰ φουχτιά παιδαρέλια ποὺ ἔκαναν πρόχειρη διαδήλωση καὶ λίγους θερμούς ποὺ παντοῦ καὶ πάντα ὑπάρχουν, ἢ μεγάλῃ μᾶζα σοβαρῆ, ψυχρῆ, ἀσυκίνητη ἄκουσε τὴν εἶδηση κ' ἐξακολούθησε τοὺς ἦσυχους ὑπολογισμούς τῆς. Νὰ ἔνα καλὸ σημάδι ποὺ δείχνει πῶς ὁ γαλάζιος οὐρανὸς καὶ οἱ θερμὲς ἡλιακὲς ἀχτίδες, ποὺ ὡς τώρα περνοῦσαν γιὰ ἠθικὸς αὐτουργὸς θερμοκεφαλιάς κὶ ἀκαίρων ἐνθουσιασμῶν, μποροῦν νὰ δημιουργήσουν καὶ ψυχραίμους παρατηρητὲς καὶ ἀνεπιτήρεστους ὑπολογισμούς.

Μέσα σὲ τέτοιο ἐνισχυτικὸ περιβάλλον μᾶς ἐπιτρέπεται, νομίζουμε, ὕστερα ἀπὸ χρονῶν σιωπῆ νὰ ξαναθυμηθοῦμε τὸ παλιὸ μας βῆμα καὶ νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ ζήτημα. Δὲ θὰ μᾶς παρασύρουν οὔτε μᾶς οἱ θρόλοι κ' οἱ παραδόσεις καὶ θὰ ξεχάσουμε τὴν κοινοτοπιὰ τῆς ἀγωνίας τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς.

Ἄλλοιμονο στὰ Κράτη ἐκεῖνα ποὺ ἔτσι κανονίζουν τὴν πολιτικὴ τους καὶ κανένας μᾶς δὲν ξεχνάει τὰ χάλια μᾶς ὅσον καιρὸ τέτοιες ἀρχὲς βάσιζαν τὴν ἐξωτε-

ρικὴ μᾶς πολιτικῆ. Τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ λέν πῶς ἔπρεπε νὰ πολεμήσουμε γιὰ νὰ γλυτώσουμε τὸν ψυχικὸ πόνο ἀπὸ ἐνδεχομένη κατάχτηση τῆς Πόλης χωρὶς τὴ συμμετοχὴ μᾶς, θὰ τὰ προσπεράσουμε ἀπαρτήρητα. Θ' ἀφίσουμε σὲ ἄλλους πρὸ θερμούς ποὺ πατριῶτες νὰ ὑποστηρίξουν πῶς ἔπρεπε νὰ θυσιάσει ἢ ἀσφάλεια τοῦ σημερινοῦ Κράτους γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὸ χτύπημα αὐτὸ στὰ ἐθνικὰ ἰδανικά. Ἐμεῖς θὰ ὑπολογίσουμε ὅπως τὰ σύγχρονα Κράτη κάνουν καὶ θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἰδοῦμε ποιὰ πολιτικὴ εἴταν ἢ ἐπιβαλλόμενη ἀπ' τὸν καθάριον καὶ ἀνεπιτήρεστο ὑπολογισμό.

Πρὶν ἀναπτύξουμε τὰ ἐπιχειρήματα τῶν δύο γνωμῶν ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ ξεκαθαρίσουμε μερικὰ σημεῖα προκαταρκτικὰ ποὺ τὲς μέρες αὐτὲς πολυσυζητοῦνται εἴτε στὶς ἐφημερίδες εἴτε σὲ προφορικὲς συζητήσεις. Τὸ θέμα ποὺ ἔδωκε ἀφορμὴ στὴν πολιτικὴ κρίση, εἴτανε—πρέπει ἢ Ἑλλὰς νάδογῃ ἀπ' τὴν οὐδετερότητα καὶ νὰ περάσει ὀριστικὰ στὸ πλευρὸ τῆς Τριπλῆς Συνεννόησης ἢ πρέπει νὰ ἐξακολουθήσει τὴν οὐδέτερη πολιτικὴ τῆς; Αὐτὸ εἴτανε τὸ ζήτημα. Γι' αὐτὸ δὲν ἔχουν καμμιά θέση οἱ διάφοροι ὑπαινεγμοὶ πῶς ἢ λύση τῆς οὐδετερότητας ποὺ ἔδωκε ὁ Βασιλιάς μᾶς εἶναι σημεῖο ἀπαραίτητο φιλογερμανικῆς πολιτικῆς. Εἰν' ἀλήθεια πῶς **μπορεῖ** αὐτὸ νὰ εἶναι σημεῖο φιλογερμανισμοῦ, μὰ **διόλου δὲν εἶναι ἀναγκαῖο**. Ὁ ὑποφαινόμενος ἂν καὶ σπουδαῖε στὴ Γερμανία κ' ἔχει μέσα του καθάριον γερμανικὸ πολιτικὸ, ἂν καὶ θαυμάζει καὶ θυμαίνει τὸ γερμανικὸ μεγαλεῖο — ὅμως συμπαθεῖ καὶ συμπαθεῖ στὸν ἀγῶνα ἐτοῦτον τὴν Τριπλῆ Συνεννόηση, γιατί βρίσκει πῶς αὐτῆς ἢ φιλία εἶναι συμφωνότερη μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους. Καὶ μ' ἔλον τοῦτο πιστεῦε καὶ πιστεύει πῶς ἢ μόνη πολιτικὴ σήμερα εἴτανε ἢ πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητας. Κάθε ἄλλο παρὰ ἀσυμβίβαστη βέβαια εἶναι οὐδετερότητα καὶ ἀνταντοφιλία—ἀπόδειξη ἄλλως τε ἢ πολιτικὴ μᾶς ἀπ' τὴν ἀρχὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου ὡς σήμερα. Γι' αὐτὸ πιστεύουμε πῶς πολὺ κακὴν ὑπηρεσία προσφέρουν στὴν πατρίδα ἐκεῖνοι ποὺ ἀποδίδουν τὴν πολιτικὴ τοῦ Στέμματος στὸ φιλογερμανισμὸ Του, ἀφίνουμε δὲ ἐκείνους ποὺ τολμοῦν νὰ ξεστομίζουν πῶς ὁ Ἄγνος καὶ ὁ Ρωμῖος Βασιλιάς μπορεῖ νὰ ἐπηρεαστεῖ στὴν πολιτικὴ τοῦ Κράτους ἀπ' τῆς Βασίλισσας τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς μὲ τὴ Γερμανία. Τέτοιες βλαστημιές σκέψεις δὲν πρέπει οὔτε μιὰ στιγμὴ νὰ περάσουν ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ τίμιου παρατηρητῆ. Μπορεῖ ἢ πολιτικὴ τῆς οὐδετερότητας νὰ εἴτανε σφαιερῆ — μὰ ὅσοι τὴν πιστεψαν καὶ ὅσοι τὴν ἐπέβαλαν δὲν τὸ ἔκαναν παρὰ ἀπὸ **πεποίθησης** πῶς αὐτὴ εἴτανε ἢ **ἑλληνικὴ** πολιτικὴ.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, άρ. 4. ΑΘΗΝΑ

Συντηρητή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται στην 'Αθήνα σ' δ'α τὰ κίβδρια και στο βιβλιοπωλείο Βασιλείου (δδός Σταδίου 4?)

Ἀκούσαμε ἀκόμα μίαν ἄλλη κατηγορία πού αὐτή πιάνει περισσότερο στήν ἑλληνική δημοκρατική ψυχὴ— τὴν κατηγορία πὼς ἡ διαφωνία τῆς πολιτικῆς τοῦ Βασιλεῖα μετὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου εἶταν ἐκδήλωση ἀπολυταρχικῆς διάθεσης τοῦ Βασιλεῖα πού μετὰ τὴ βοήθεια τοῦ στρατοῦ θέλει νὰ καθιερώσει σύστημα ἀπολυτῆς μοναρχίας περιφρονώντας τὴ θέλησὴ τοῦ Ἐθνικοῦ. Δὲν ἀρνεύμαστε καὶ τὸ ὑποστήριξαμε ἀπὸ τὶς πρώτες μέρες τῆς σημερινῆς Βασιλείας κι' ἀπ' ἀφορμὴ μερικὰ σημάδια σὰν τὸ Β. τῆς Βασιλικῆς ὑπογραφῆς, σὰν τὸ Militaerkabinet καὶ σὰν τὸν πρῶτο βασιλικὸ λόγος, πὼς ἡ ἐπιρροὴ τῆς γερμανικῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς γερμανικῆς πολιτικῆς ζωῆς εἶνε τόσο μεγάλη ὥστε νὰ προκαλέσουν τὸν πειρασμὸ τῆς προσπάθειας νὰ εἰσχωθεῖ γερμανικὸ πολίτευμα καὶ στὸν τόπο μας. Φανατικὸς δημοκράτης, κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιδοκιμάζω τέτοια πολιτικὴ πού ἂν δὲν ἐγκαταλειφθεῖ εἶταν εἶναι ἀκόμα καιρὸς μπορεῖ νὰ φέρει μεγάλες καταστροφὰς στὸν τόπο καὶ κίνδυνος αὐτῆς τῆς Βασιλείας. Μὰ εἰ καὶ ἔλα κι' ἔλα. Καμμιά σχέση δὲν ἔχει ἡ διάθεσις αὐτῆ μετὰ τὸ ζήτημά μας. Οἱ ἀπολυταρχικὲς καὶ στρατοκρατικὲς τάσεις δὲν παρουσιάζονται σὲ συντηρητικὴν, εἰρηρικὴν πολιτικὴν—μὰ σὲ φιλοπόλεμη, ἐπιθετικὴν αὐτὴ καὶ μόνον δυναμώνει τὸ στρατιωτικὸ πνεῦμα καὶ τὴ Βασιλεία πού βασίζεται στὸ στρατό. Ἐδῶ τίποτε ἀπ' ἐλ' αὐτά. Ὁ συνταγματικὸς Βασιλεὺς ἔνοιωσε τοὺς διαταγματοῦ τοῦ λαοῦ, ἔνοιωσε πὼς στὸ ζήτημα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἔπαψε πιά ἡ ἀνεπιφύλαχτη ἐντολὴ τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὴν πλειονοψηφίαν τῆς Βουλῆς, κατάλαβε πὼς τὸ τεκμήριο τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῆς γνώμης τοῦ λαοῦ ἀπ' τὴ Βουλὴ δὲν εἶτανε σύμφωνα μετὰ τὴν πραγματικότητα. Καὶ σύμφωνα μετὰ τὴ διάγνωσίν Του αὐτὴ μεταχειρίστηκε τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν πού τοῦ δίνει τὸ πολίτευμα καὶ δὲν ἐνέκρινε τὴν πολιτικὴν τοῦ Βενιζέλου. Τίποτε τὸ ἀπολυταρχικὸ, τίποτε τὸ στρατοκρατικὸ δὲν παρουσιάζει ἡ ἐνέργεια αὐτῆ— πού εἶναι συμφωνότατη μετὰ τὶς συνταγματικὰς ἀρχὰς τοῦ πολιτεύματός μας. Δὲν θέλω μ' αὐτὸ νὰ πῶ, τὸ ξανατονίζω, πὼς ἡ ἀπολυταρχικὴ τάσις δὲν ὑπάρχει· παρουσιάζεται ἕμως σὲ ἄλλα σημεῖα καὶ δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σχέσιν μετὰ τὴ σημερινὴ κρίσιν, πού τὸ πολὺ μίαν ἀπολυταρχία ἐπλησίασε κι' αὐτὴν ὄχι γιὰ νὰ τὴν ἐνισχύσει· μὰ νὰ τὴν συντρίψει—κι' αὐτὴ εἶτανε ἡ ἐπικίνδυνος μονοκρατορία καὶ δικτατορία τοῦ πρωθυπουργοῦ

γιὰ τὸν τόπο μας πολὺ πῶς ἐπικίνδυνος ἀπὸ τὶς ἀπολυταρχικὰς τάσεις τοῦ Στέμματος πού ποτὲ δὲν μποροῦν νὰ ἐπικρατήσουν.

Καὶ μὰ τελευταία παρατήρησις πού ἀφορμὴ ἔχει λόγια τοῦ τῶς Πρωθυπουργοῦ μετὰ τὴν παραίτησίν Του. Βρίσκει ὁ Βενιζέλος καὶ ὅλος ὁ κόσμος μαζί Του πὼς ἡ ἀποχώρησίν Του ἀπ' τὴν ἀρχὴν καὶ ἡ τόσο πανηγυρικὴ διαφωνία τοῦ Στέμματος μετὰ τὴν πολιτικὴν Του θὰ ψυχράνει βέβαια τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴ Γαλλίαν. Τὸ πιστεύουμε καὶ εἶναι φυσικόν. Μὰ ποῖος εἶναι ὁ ὑπεύθυνος; Ποῖος ἔφερε τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς μετὰ τὴν οὐδότητα σὲ συζητήσεις ἐφημερίδων, χρονολογημάτων καὶ καφετειῶν; Ποῖος ἔδωκε ἀφορμὴν στὴν παιδαριωδέστερη καὶ θεατρικώτερη ἐμφάνισιν τοῦ σοβαρωτέρου σημείου τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς; Δὲν ἀκούσαμε κανέναν πού νὰ μὴν ἔδειξε δυσφορία γιὰ τὸν τρόπο πού ὁ Βενιζέλος ἐχειρίστηκε τὸ ζήτημα. Ὅλοι κατακρίνουν τὴ μέθοδον αὐτὴν καὶ ὁμόφωνον σχεδὸν εἶναι ἡ γνώμη πὼς οἱ πανηγυρικὲς καὶ θεατρικὲς ἐπιδείξεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν γινότανε γιὰ νὰ ἐκδισασθῇ τὸ Στέμμα ν' ἀκλουθῆσιν τὴ βενιζελικὴν πολιτικὴν. Μὰ γι' αὐτὸ δὲν ἔπρεπε βέβαια τὸ Στέμμα νὰ κάνει πολιτικὴν ἀντίθετον μετὰ τὶς πεποιθήσεις Του γιὰ τὸ πραγματικὸ συμφέρον τοῦ Κράτους. Κι' ἂν ἡ συνέπειαν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς τοῦ Στέμματος εἶναι νὰ ψυχραθοῦν δύο φιλικὰ μας Κράτη, τὴν εὐθύνῃ τῆς ψυχρότητος αὐτῆς ἔχουν ἐκεῖνοι πού μετὰ ἄπρεπα μέσα θέλησαν ἐπιμόνα νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέλησίν τους καὶ δὲν ἄφηκαν τὸ Στέμμα νὰ σχηματίσει τὴ γνώμην Του ἀνεπηρέαστα καὶ ἴσους.

Αὐτὰ εἶταν ἀναγκαστικὰ νὰ ἐκτελεσθῶν καταλεπτά γιὰ νὰ φύγουν οἱ προλήψεις καὶ νὰ μπορέσει ὁ καθένας χωρὶς «δακτύλους» καὶ χωρὶς ἀδικαιολόγητες ὑπόνοιες νὰ παρακλουθῆσιν μετὰ αὐστηρὴν οὐδετερότητα τὴν ἐπιχειρηματολογία στὸ κύριον ζήτημα.

Ποῖα εἶτανε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς; Ὁ Βενιζέλος ὑποστήριξε νάθγει ἡ Ἑλλάς ἀπ' τὴν οὐδετερότητα καὶ νὰ λάβει μέρος στὴν κατάκτησιν τῆς Πόλης (δεχόμεστε πὼς ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς θάμπαινε στὴν Πόλιν σὰν ἰσότητος μετὰ τοὺς ἄλλους συμμαχικοὺς στρατοὺς) ὄχι τόσο γιὰ νὰ πάρει ὠρισμένα ἀνταλλάγματα, γιὰ τὴν τέτοια φαίνεται πὼς δὲ διονόντουσαν τότε, ὅσο γιὰ νὰ ἔχει τὴν ἐλπίδα πὼς θ' ἀκουστοῦν οἱ ἑλληνικὲς ἀξιώσεις καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴ σημερινὴ ἀνεκραιότητά της. Κυρίως τὸ τελευταῖον αὐτὸ σημεῖον εἶναι ἡ βάση τῶν σκέψεων τοῦ Βενιζέλου καθὼς βγαίνει ἀπ' τὸ ἡμιεπίσημον ἄρθρον τῆς «Ἐστίας» τῆς 20 Φεβρουαρίου πού ἐπιγράφεται «Ἡ Ἀνάγκη». Ἐκεῖ ἐξαναλοῦνται τὰ κυβερνητικὰ ἐπιχειρήματα— εἶναι τὸ βαρὺ πυρροδικὸν τοῦ Βενιζέλου. Ἀσιπὸν ἡ Κυβέρνησιν βλέπει δύο δυνατότητες : ἡ ἡ Βουλγαρία

πηγαίνει με την Τριπλή και βοηθάει να πέσει ή Πόλη και τότε θα είναι άπαισία (αισθηματικά) στιγμή για το ελληνικό έθνος, μα και κίνδυνος να χάσει ή 'Ελλάς (με τη βοήθεια βέβαια της Τριπλής προς τη Βουλγαρία) μέρη απ' τη χώρα της — ή μένει μὲν οὐδέτερη ἀπέναντι στην Εὐρώπη μα μᾶς κάνει τὸν πόλεμο και τότε ἡμεῖς μόνον και ἄφιλοι δὲ θὰ ἔχουμε πού να στραφοῦμε για να ζητήσουμε συνδρομή. Και για να τὰ κάνουμε αὐτὰ λιανὰ—ή Τριπλή Συνεννόηση, στην ὅποια ή 'Ελλάς στους ὀχτῶ τελευταίους μήνες ἔδωκε τὴν ἀνεκτίμητη συνδρομή της τροφοδοτώντας τὴν Σερβία ή ὅποια ἄλλωὶς θὰ εἶτανε χαμένη σὲ δυὸ ἐβδομάδες και παρέχοντας ἀποκομμι στους συμμαχικούς στόλους, μᾶς βάζει τὸ μαχαίρι στὸ κόκκαλο και μᾶς λείει ή μᾶς ἀφίνει να καταλάβουμε πὼς ἂν δὲν βγοῦμε ὀριστικά με τὸ μέρος της δὲ μᾶς ἐγγυᾶται για τὴν ἀκεραιότητά μας. Δὲ θέλουμε ἐδῶ να αἰσθηματολογήσουμε και να χαρακτηρίσουμε μιὰ τέτοια πολιτικὴ τῶν καλῶν μας φίλων και προστατῶν, μα ἀπαντοῦμε με τὴν ἴδια γλῶσσα. Πρῶτα δὲν ἔχουμε κανένα ἐνδόξιμο να πιστεύουμε πὼς ή Βουλγαρία πού προχτὲς πῆρε γερμανικά χρήματα θὰ πάει τώρα με τὴν Τριπλή ἔπειτα κι ἂν γίνεῖ αὐτό, ή 'Ελλάς θὰ ἔχει δικαίωμα να ζητήσει ἐγγυήσεις για τὴν ἀκεραιότητά της γιατί ἄλλωὶς θ' ἀναγκαστεῖ ν' ἀλλάξει πολιτικὴ κατεύθυνση και 1) να φέρει τὴν ἄμεση καταστροφὴ της Σερβίας σταματώντας τὸν ἀνεφοδισμό της, 2) να ἐπιτεθεῖ της Βουλγαρίας—ἐνέργειες πού μποροῦν σημαντικά ν' ἀλλάξουν τὴν ὄψη τοῦ πολέμου. Με τέτοια παλληκαρίσια στάση τὴ στιγμή πού τὰ οὐδέτερα Κράτη παρακαλιοῦνται ἀπ' τοὺς μεγάλους μα δὲν παρακαλοῦν θ' ἀπαντούσαμε στις ἐκβιάσεις της Τριπλής ἂν ή Βουλγαρία πῆγαινε μαζῶ της. Κι ὅσο για τὸ ἄλλο ἐπιχειρήμα πὼς ή Βουλγαρία μποροῦσε να μὴν πάει με τὴν Τριπλή μα να ἐπιτεθεῖ ἐναντίον μας — αὐτὸ μᾶς φαίνεται τόσο ἀστεῖο πού στ' ἀληθινὰ ἀποροῦμε πὼς ή Κυβέρνηση ξεχνοῦσε πὼς ἂν ή Βουλγαρία νικοῦσε τὴν 'Ελλάδα θὰ εἶτανε κίνδυνος για τὴ Σερβία κ' ἐπομένως γι' αὐτὲς τὲς Δυνάμεις της Τριπλής. Κ' ἐξὸν ἀπ' αὐτὸ ξεχνῶν πὼς ή Γερμανία πού ἔχει συμφέρο σίμερα να μὴ μπουῶν νέον παράγοντες στὸν πόλεμο (μᾶς δηλώθηκε αὐτὸ καθαρά) ἔχει τὰ μέσα να ἐπιβάλλει στὴ Βουλγαρία τὴν ἡσυχία και να ἐξασφαλίσει ἐπομένως τὴν ἑλληνικὴ ἀκεραιότητα με τὴν παραμικρὴ μας διπλωματικὴ ἐνέργεια, ἐνέργεια πού ἴσως εἶχε παραμεληθεῖ γιατί ἐπιπόλαια ή ἐπίσημη πολιτικὴ μας με μερικὲς της μικροαπροσεξίες εἶχε ψυχράνει τὴ Γερμανία μ' ὅλη τὴν αὐστηρὴ οὐδέτερότητα και εἶχε δώσει στὴ Γερμανία τὴν ἐντόπιση πὼς ή 'Ελλάς εἶνε Κράτος ἐχθρικό. Οἱ ἀπροσεξίες μας αὐτὲς και οἱ πρόωρες ἐκδηλώσεις μας με τὸ μέρος της Τριπλής ἔκαναν τὲς Δυμεις αὐτὲς ἀντὶ να μᾶς παρακαλοῦν, ὅπως παρακαλοῦν ὅλα τὰ ἄλλα οὐδέτερα Κράτη, ἡμᾶς τοὺς ἀνιδιότελους ὑποστηριχτὲς τους να μᾶς ἐκδιάζουν ἂν ὄχι ἄμεσα πάντως ἔμμεσα.

Μὲ τέτοια ἐπιχειρήματα θέλησε ή Κυβέρνηση Βενιζέλου να μᾶς πείσει πὼς πρέπει να πολεμήσουμε για να πάρουμε ἄγνωστο τί και να μὴ χάσουμε ὅσα ἔχουμε! Και θὰ κάναμε τὸν πόλεμο με τὸ ριζικὸ να καταστραφοῦμε ὀλοτελα ἂν τυχὸν νικοῦσε ή Διπλή και πάντως με ἀνυπολόγιστες θυσίες στρατοῦ και χρημάτων. Μὴ μᾶς γελᾶσει τὸ σοβαροφάνες ἐπιχειρήμα πὼς μόνον δεκαπέντες χιλιάδες στρατὸ θὰ στέλναμε. Ἴσως οἱ εὐπιστοὶ νομίζουν πὼς ή Διπλή εἶχε τὲς 85 χιλιάδες και μὴν μπορώντας να οἰκονομήσει τὲς ἄλλες 15 ἔξεπεφε σὲ μᾶς. Μᾶ ποιὸς λιγάκι μόνον λογικὸς θ' ἀρνηθεῖ πὼς ἅμα γινόμαστε co-interesses στὸν πόλεμο αὐτὸ δὲ θὰ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι να στέλνουμε παντοῦ στρατὸ ὅπου θὰ χρειαζότανε για να ἐξασφαλιστεῖ ή νίκη τῶν Συμμάχων μας; Γιατί δὲ θὰ στέλναμε αἰριο στρατὸ στὴ Σερβία ή στὴ Γαλλία ή στὴν Αἴγυπτο; Πὼς σὺν γινόμαστε μιὰ φορὰ σύμμαχοι θὰ μέναμε ἀδιάφοροι για τὴν τελικὴ νίκη τῶν συμμάχων; Σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα δὲν ἔδωκε ὡς σήμερα καμμιά ἱκανοποιητικὴ ἀπάντηση ὁ Βενιζέλος, μα προσπαθεῖ να παρασύρει με τὴν ἀστεῖότητα πὼς μόνον μιὰ μεραρχία ή και λιγώτερο ἀκόμα θὰ στέλναμε! Νὰ λοιπὸν οἱ σοβαροὶ κίνδυνοι. Πρῶτα ή ἐκβίαση τοῦ πολέμου μπορεῖ να εἶναι νίκη της Τριπλής, μα κανένας δὲν μπορεῖ να ταυτίσει σήμερα τὴν τύχη του μαζῶ της. Γιατί ή Γερμανία βρίσκειται ἀκόμα παντοδύναμη και ή στρατηγικὴ της στέκει πολὺ ψηλὰ ὥστε να μὴν εἶναι διόλου ἀπίθανη και ή νίκη της. Μᾶ κι αὐτὸ ἂν δὲ γίνεῖ— πάλι κανένας δὲν μπορεῖ να μᾶς πει πὼς σὺν νικηθεῖ θὰ συντριβεῖ τόσο πού να μὴν ἔχει ἀξιόλογη γνώμη στὸ Συνέδριο της Εἰρήνης. Και τότε ἡμεῖς ἐχθροὶ της, ὅπως κι ὅλα τὰ μικρὰ Κράτη θὰ εἴμαστε τὰ θύματα για να κλείσουν εἰρήνη οἱ Μεγάλοι. Μᾶ πάμε κι ἀκόμη παραπέρα. Ἀποκροῦσαμε τὴ σκέψη πὼς ή ἀκεραιότητά μας κινδυνεύει με τὸν ἄλλο συνδυασμὲ κι αὐτὸ μᾶς φαίνεται ἀναμφισβήτητο. Μένουν μόνον οἱ ἐλπίδες τῶν ἀνταλλαγμάτων—οἱ ἀόριστες αὐτὲς ἐλπίδες. Δεχόμεστε για τὴν ὥρα πὼς θὰ νικήσει ή Τριπλή και θὰ ἐπιβάλλει αὐτὴ μονάχα τοὺς ὅρους της Εἰρήνης. Λοιπὸν τί θὰ εἶχαμε ἡμεῖς να ἐλπίζουμε; ή τὸ ἄλλο κομμάτι της Θράκης — ἂν ἄφινε ή Ρωσία, πρᾶγμα πολὺ ἀμφίβολο ή ἕνα κομμάτι Μικρᾶς Ἀσίας. Δηλαδή εἴτε στὴ μιὰ περίσταση εἴτε στὴν ἄλλη ἕνα κομμάτι ἀνυπεράσπιστο ἀπὸ ξηρᾶς, χωρὶς ἑδαφικὴ συνοχὴ με τὸ ἄλλο Κράτος, ἕνα εἶδος ὁμοεθνῶς ἀποικίας χωρὶς Mutterland ἱκανὸ να τὴ διατηρήσει ἀφοῦ ὁ στόλος πού θὰ μποροῦσαμε να διατηρήσουμε θὰ εἶτανε ἀδύνατο να παραταχθεῖ με τοὺς μεγάλους γείτονες ἐχθροὺς τοῦ μέλλοντος— με μιὰ Ρωσία ή Ἰταλία. Μιὰ τέτοια ἀνυπεράσπιστη ἀποικία θὰ εἶτανε τὸ κέρδος ἐνδὲς πολέμου ἄγνωστης διάρκειας, ἄγνωστων θυσιῶν, πολέμου πού ἂν κατὰ στραβοῦ διαδόλου τελείωνε με νίκη της Διπλής ή με σχετικὴ νίκη της Τριπλής θὰ μποροῦσε να φέρη τὴν καταστροφὴ της 'Ελλάδος. Πονοῦμε και θὰ πονοῦμε πὸ φρικτὰ ἂν ξένοι στρατοὶ ἀναστήσουν

τὸ Μαρμαρωμένο Βασίλειον — μὰ ἡ ὑποχρέωση τοῦ ἐλλη-
 ληνικοῦ Κράτους νὰ ζήσῃ εἶναι ἱκανὴ νὰ μᾶς κάνει
 νὰ ξεχάσουμε τὸν πόνο μὲς αὐτὸ καὶ νὰ φωνάζουμε
 μὲ ἄλη μας τὴ δύναμη: "Οἱ στὸ πλευρὸ τοῦ Συνε-
 τοῦ Βασιλῆα ποὺ σώζει τὴν πατρίδα.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ

— Ἐγὼ 'μαι ὁ πόλεμος,
 Φωτιᾶ καὶ βόλι,
 Σίδερο, θάνατος —
 Μὲ τρέμουν ὄλοι !

— Γὼ στὰ περβόλια μου,
 Μὲς στὰ λουλούδια,
 Παίζω τὴ λύρα μου
 Καὶ λέω τραγούδια.

— Ἐγὼ 'μαι ὁ πόλεμος,
 Τὸ δίκιο φέρνω·
 Ὅχι μὲ κλάματα,
 Μὲ βιά τὸ παίρνω !

— Καὶ γὼ στὴ λύρα μου
 Ψυχὲς ὑφαίνω
 Καὶ ποῖο εἶν' τὸ δίκιο σου
 Γὼ σ' τὸ μαθαίνω !

— Γὼ μὲ τὸ θάνατο
 Ἄναμετριέμαι
 Καὶ γιὰ δαφνόκλαδα
 Ματοκυλιέμαι !

— Βλέπω κατάματα
 Τὴ ζωὴ μὲ θάρρος,
 Κι' εἶναι γιὰ μένανε
 Ζωὴ κι' ὁ χάρος !

— Χωρὶς ἐμένανε
 Πατριδες εἶδες ;

— Γιὰ μὲν' ἀξίζουμε
 Νᾶναι πατριδες !...

K. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

— Στὸ ἐρχόμενο φύλλο θὰ τυπώσουμε ἓνα πολιτικὸ
 ἄρθρο: «Νὰ κυριαρχήσῃ ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ», ποὺ μᾶς
 στάλθηκε ἀργά, ὅταν εἶχε πιά συμπληρωθεῖ ἡ ὕλη τοῦ
 σημεριοῦ φύλλου.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΑΝ τὰ πράματα βαδίζανε ὀμαλὰ τὸ δρόμο τους,
 δίχως καμιά ἐξωτερικὴ κ' ἐξαιρετικὴ περιπλοκὴ, ἡ λύπη
 καὶ τοῦ πῶ φανατικοῦ Βενιζελικοῦ θὰ μετριαζότανε
 κάπως ὅταν ἔβλεπε πὼς στὴ θέσῃ τοῦ Βενιζέλου μῆτρικε
 ὁ Γούναρης, νέος πολιτικὸς κι αὐτὸς ποὺ ἡ φήμη τονὲ
 φέρνει γιὰ μορφωμένο, γιὰ ριζοσπάστη, γιὰ ἠθικὸ,
 καὶ τὸ κάτω κάτω γιὰ ἓναν νέο πολιτικὸ ποὺ δὲν
 τονὲ βαραίνει καμιά προηγούμενη πολιτικὴ ἁμαρτία.
 Τὸ ἐναντίο· τὸ πολιτικὸ παρελθὸν τοῦ νέου πρωθυ-
 πουργοῦ εἶναι ἀρκετὰ φωτεινὸ, ἅμα λογαριάζει κανεὶς
 πὼς ὁ κ. Γούναρης καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ Στρατιωτικὴ Ἐπα-
 νάσταση εἶχε κηρυχθεῖ κατὰ τοῦ παλαιοκομματισμοῦ
 καὶ ὕστερα, στὴ λιγόχρονη ὑπουργία του, πολιτευτικὴ
 ἀντιρουτινιέρικα, καὶ ἴσια ἴσια γι' αὐτὸ καὶ γλήγορα
 ἔπεσε.

Ἔτσι, γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ διοίκηση, ἔχει κανεὶς νὰ
 ἐλπίζει ἀρκετὰ ἀπὸ τὸ νέο πρωθυπουργό. Ὅσο πιά
 γιὰ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα, ποὺ σήμερα μᾶς σφίγγουνε
 σὰ θηλειὰ τὸ λαιμό, ὁ καιρὸς πιά καὶ τὰ γεγονότα
 θὰν τὸ δείξουν ἂν ὁ κ. Γούναρης εἶναι ὁ ἄξιος κυβερ-
 νήτης ποὺ θὰ μπορούσε νὰ κρατήσῃ γερά στὰ χέρια
 του τὸ τιμὸν σὲ μιὰ τέτια λυσσασμένη φουρτούνα.

Ἄς ἔχουμε τὴν ἐλπίδα, ἀφοῦ δὲν μπορούμε νᾶχουμε
 τὴ βεβαιότητα.

ΑΙΓΕΣ μέρες πρὶν πρωτογίνει ὁ κ. Βενιζέλος πρω-
 θυπουργός, κάποιος δικὸς μας ποὺ ἔφερε καλὰ τὰ ἐδῶ
 πρόσωπα καὶ πράματα καὶ εἶδε τὸν κ. Βενιζέλο νὰ κα-
 τεβαίνει τὴν ὁδὸ Σταδίου, ἓνα δειλινὸ, μαζὶ μὲ τὸν κ.
 Πῶπ καὶ νὰ μιλοῦνε φιλικώτατα, εἶπε :

— Ἀλοίμονό του, ἂς κάνει πὼς γίνεται πρωθυπουρ-
 γὸς καὶ θὰ δεῖ μὲ πόση λύσσα θὰν τοῦ ρηχτοῦνε οἱ
 «Ἀθηναῖς».

Κ' ἔτσι ἔγινε καὶ, λένε, πὼς ἔγινε γιὰτὶ ὁ κ. Πῶπ
 κοκορευότανε γιὰ Ὑπουργός.

Ὁ ἴδιος δικὸς μας τίς προάλλες εἶδε τὸν κ. Γούναρη
 στὴν ὁδὸ Σταδίου μὲ τὸν κ. Πῶπ καὶ δὲν εἶδε προ-
 χτὲς τὸ δεύτερο μέσα στὸν κατάλογο τῶν ὑπουργῶν.

— Σίγουρα, εἶπε, σὲ λίγο οἱ «Ἀθηναῖς» θὰ κηρυ-
 χτοῦνε κατὰ τοῦ νέου Ὑπουργεῖου.

Κ' ἔτσι θὰ γίνει.

ΑΠ' ΟΛΟΥΣ τοὺς παλιούς Ὑπουργούς, ἓνας, ὁ
 κ. Ι. Τσιριμῶκος, μπορεῖ νὰ καμαρώνει πὼς ἡ ὑπουρ-
 γία του δὲν εἶτανε ἀγὼνη, μὰ πλούσια σ' ἐργασία ρι-
 ζοσπαστικὴ καὶ καλοσυνεϊδητὴ, ποὺ θὰ σημειωθεῖ γιὰ
 σταθμὸς στὴν ἐκπαίδευσή μας. Ἄν ὁ κ. Τσιριμῶκος
 δὲν πρόφτασε, ἢ δὲ θέλησε, νὰ λύσει τελιωτικὰ τὸ ἐκ-
 παιδευτικὸ μας ζήτημα, τῶβαλε ὅμως στὸ δρόμο τῆς
 λύσης, κι ἄφισε τὰ χάρια δουλειᾶς φωτεινῆς γιὰ τὸ
 διαδόχό του. Τί θὰ κάμει ὁ κ. Βοζίκης, δικὸς του λο-
 γαριασμός. Ἐμεῖς ὅμως, τὸ μολογοῦμε, ἀνατρομάξαμε

ὅταν τὶς πρῶτες μέρες τῆς Ὑπουργικῆς κρίσεως γράφτηκε πῶς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας γίνεται ὁ κ. Στάης. Δὲν τοῦ ἀξίζε τέτιος σκουριασμένος διάδοχος τοῦ ριζοσπαστῆ Ὑπουργοῦ. Εἶτανε ἱκανὸς νὰ τὴν ἀνατρέψει συθέμελα ὅλη τὴ δουλειά. Τινὸς ἀχίμοτο ὁ κ. Βοζίκης, ἃ δὲ σταθεῖ ἱκανὸς νὰ συνεχίσει ἢ νὰ δημιουργήσει, ὑπάρχει ἐλπίδα νὰ σεβαστεῖ ἕτι βρεῖ. Κι αὐτά, γιὰ τὴν ὥρα, εἶναι ἀρκετά.

ΛΕΓΑΝΕ γιὰ τὸν κ. Βενιζέλο πῶς, σὺν ξένος, δὲν εἶξερε καλὰ τὰ πρόσωπα ἐδῶ καὶ γι' αὐτὸ σὲ πολλοὺς καὶ σὲ πολλὰ γελίστηκε. Μιτορεῖ νᾶναι σωσιὸ αὐτό. Τώρα ὅμως πούπεσε ἀπὸ τὴν Ἀρχὴ θὰ πλουτίσει τὶς γνώσεις του καὶ θὰ μᾶς γνωρίσει καλὰ ὅλους. Ὅσο γιὰ τὶς φημερίδες ποὺ τὸν ὑποστηρίζανε, τὶς γνωρίσει κίολας. Ἡ «Νέα Ἡμέρα» τοῦ ἴστροψε ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα. Καὶ οἱ ἄλλες τοιμάζουνται νᾶν τοῦ τὸ σιγίφουν. Τὸ Δοβλέτι ἔχει πάντα μέλι.

TRILUSSA. — Ἐνας Γάτος, ποὺ τὸν τρέλλαναν τὰ σκέρτα μᾶς Γατίσας μᾶρης, τῆς εἶπε τολμηρά:

— Ἐλα τὸ βράδι πάνου σὶὰ κεραμίδια! ἔχω νὰ σοῦ πῶ. Σὲ περιμένω.

Ἡ γατίτσα ποὺ ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ μπῆκε ὁ χειμῶνας πήρε γι' αὐτὸν κόπια συμπάθεια, τοῦ εἶπε πρόθυμα:

— Καλὰ! θάρθῶ σὶ νυχτόσει. Μὰ ἔχε τὸ νοῦ σου νὰ μὴ μᾶς δῆ ὁ ἄνθρωπος. Νὰ μὴ φωνάζης καὶ σ' ἀκούση.

— Κάτι μᾶς εἶπες τώρα, ἀπάντησε μὲ περιφρόνηση ὁ γάτος. Ἐγὼ ὅταν κάνω ἔρωτα δὲν μπορῶ νὰ στένωμαι ἤσυχος. Φωνάζω οὐρλιάζω, ξελαρυνίζομαι. Κάνω σὺν τρελλός. Κλαίω, ἀνάβω, γίνομαι διόλοος σωστός. Ἄλλος ποὺ μ' ἀκούει ἴσως νὰ νομίζῃ πὼς ὑποφέρω... ἔγω ὅμως ἀπολαβαίνομαι. Τὶ θ' ὀρεῖς; ὁ στεναγμὸς τῆς Ἰδονῆς ποὺ βγαίνει ἀπ' τὰ βῆθη τῆς καρδίης δὲν εἶναι, ἴσως, ἀδελφός

τοῦ στεναγμοῦ τοῦ πόνου; Ὡς ἡ ζωὴ εἶναι ἓνα κλάμα! ὅσο γιὰ τὰ πρόσωπα ποὺ θὰ μᾶς δοῦν μαζῆ. κουζοῦται δὲ μὲ νοιάζει. Ἐγὼ ἔχω θέση ἐλεύθερη. ἀνεξάρτητη... Ἄν ἀνταμώσω καμμιὰ γάτα νόστημη, σὺν καὶ σένα, συμπάθητικῆ, γλυκειά, μ' ὄλες τὶς χάρες, τὴ σταματῶ καὶ τὰ φτιάχνουμε. Ὁ ἄνθρωπος, φυσικά, αὐτὰ τὰ πράματα τὰ κάνει μυστικά, μὰ, σὲ βεβαιῶ, ὅμι ἀπὸ ἠθικῆ μὰ ἀπὸ φόβο τοῦ Πονικοῦ Κώδικα.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς - Κι κλάδων

Γραμμὴ Πειραιῶς - Ἀλεξανδρείας

Τὸ μὲ διπλοὺς ἑλικας καὶ μηχανὰς ἀφθάσου ταχύτητος πολυτελείας καὶ ἄ έσεως θαλαμηγῶν ἀτμόπλοιον. ΕΣΠΕΡΙΑ ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Πυραλία Τροῦμπαι).

Ἐκίστην ΠΕΜΠΗΤΗΝ, ὥραν 10.30 μ. μ. διὰ Σῦρον Τήνον, Ἄνδρον καὶ Κόρθιον.

Ἐκίστην ΣΑΒΒΑΤΟΝ, ὥραν 3 μ. μ. δι' Ἀλεξανδρείαν

Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον:

Ἐν Ἀθῆναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 καὶ εἰς τὰ Πρακτορεῖα ταξειδίων κ. κ. Θωμᾶ Κοῦζ καὶ Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκιόλιμαν καὶ Σ. Σοσιμάδου. (Πλατεῖα Συντάγματος) καὶ Ἰωάν. Ρέντι (παρὰ τὸν ἠλεκτρικὸν σταθμὸν Ὀμοσπίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 41. (ἔπισθεν Ἀγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβάρου, ὁδὸς Ἀντωνιάδου, 1

(Ἐκ τοῦ Πρακτορεῖου)

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

Γενικὸς Διευθυντῆς ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ

ΓΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ ταχύπλοον θαλαμηγῶν Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

“ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ”.

ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς μέσφ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 23 Φεβρουαρίου.

Δι' ἐπιβάτας, εἰσιτήρια καὶ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον:

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἑθν. Ἀτμοπλοίας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἑθν. Ἀτμοπλοίας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 41 (ἔπισθεν Ἀγίας Τριάδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νὰ ἀπραξισωσι θέσεις ἀνάγκη νὰ δηλώσωσι ἐγκαίρως εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἑταιρίας καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ἵποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίζετε τὴν Σημαίαν ὁδου, μεγαλύνετε τὴν Πατριδα ὁδου.